

PREDODIR

BREZPLAČNA IZDAJA
4. ŠTEVILKA

**ČLOVEK 21. STOLETJA, KI
MISLI S SVOJO GLAVO!**

JE TO MOGOČE??

**Misija nemogoče izbri-
sanih - ali kako preživeti
brez zdravstva in obstoja.**

Proti diktaturi kapitala

Daj mi roko in zaplešiva,
daj mi roko in poljubi me.
Kot en sam cvet bodiva,
en sam cvet, to je vse.

Gabriela Mistral

Ojla ...

Aktivistično ali poetično?

Aktivističnega bo, kot ste bralci Predora že navajeni, v tej številki ponovno kar precej. Kajti, ko se začneš ukvarjati s tem, te to naenkrat obsede. Začneš se spraševati, zakaj so človekove pravice pravzaprav vezane na "človeka," ki je glede na trenutno stanje **državljan** ene izmed držav bogatega zahodnega sveta, je po možnosti belec, "prave" vere, bolje je, če je moški kot ženska, imeti mora vsaj nekaj premoženja ...

Kaj pa se dogaja s človekom, ki ni takšen? In njegove pravice? Nato nenadoma slišiš zgodbe izbrisanih. In se sprašuješ, kako se naša država sploh upa razglasiti za pravično, pravno in demokratično. Seveda, takšna država brez razloga izkorišča lastno nestrpnost tako da v okviru tega odvzame vse pravice nekaterim ljudem, ki se pač niso rodili v Sloveniji. In pozabi na to, da so tukaj živeli bolj ali manj vse življenje. Pozabi, da imajo tudi oni pravico do zdravstvene oskrbe, do bivališča, do hrane ... In to se je zgodilo tako ljudem, ki so prošnjó vložili v roku tistih nebeških šestih mesecev, kot tudi tistim, ki tega niso storili, ker so pač domnevali, da je njihovo stalno bivanje varno. Ampak to seveda ne sodi v koncept človekovih pravic ... Kajti očitno ... In ko se to na najbolj grozen način zgodi ljudem, ki so ti blizu, potem postaneš tako besen ... kot sem trenutno sama.

In nato obiščeš samski dom... Ogromno moških natrpanih v miniaturno stanovanje z nemalo najemnino v družbi ščurkov. Samo malo, sem pozabila, kje je že to... Azija ... Afrika ... Latinska Amerika ... Ali morda država, ki bo predsedovala Evropski uniji? Kdo bi vedel? Jaz že ne.

Poetično. V bistvu oba dela zame sploh nista ločena. Kajti tudi aktivistični del, ni le aktivistični. V njem je ogromno zgodb, ki te postavijo na mejo joka in popolnega besa. Ogromno ljudi, ki jih imaš rad. Ogromno zgodb, ki se te dotaknejo. Ampak hkrati so to ljudje in zgodbe, ki jih večina ne pozna. Ker jih ne smejo poznati. Ker bi to uničilo sistem. In potem jim kot meni ne bi uspelo pisati poetično, ne da bi zašli v mejo aktivističnega. Tako da ...

Poetično drugič. Morda ni vse tako črno. Ravno v tem decembrsko potrošniškem vzdušju sem ponovno ugotovila nekaj, v kar sem nekoč trdno verjela. Da so ljudje tudi dobri. V zelo kratkem času smo namreč naredili ogromno voščilnic in drugih umetniških izdelkov, ki jih prodajamo za pomoč pri organizaciji brezplačne pravne pomoči

migrantom. In v tem času je bila zame zagotovo najbolj dragocena vsa energija, želja, sposobnosti, ustvarjalnost ter predvsem dobrota mladih. Tako da resnično hvala vsem za pomoč s strani celotnega uredništva, z moje strani pa hvala, ker me opominjate na svetle plati, ki jih sama preredit vidim ter ker mi vračate vero v ljudi. Verjetno vam ne bom nikoli mogla povedati, koliko mi vse to pomeni, tako da, še enkrat hvala.

Sem spet malce zašla v aktivizem. Poskusimo še enkrat.

Poetično tretjič. Se bom trudila razmišljati, kaj bi storila, če bi vedela, da bi čez teden dni umrla. In nekako ne bi zapadla v popolno depresijo. Kaj bi bila tiste stvari, za katere bi hotela, da jih s sabo prenesem v onostranstvo? Najprej bi večino tega časa preživela s svojo družino. Jim pokazala, kako zelo jih imam rada. To preredit storim. Nato bi odšla na en dolg sprehod v naravi. Da bi se nadihala še nekaj tega svežega zraka ... In potem bi šla na nekaj kratkih brezskrbnih kavic s svojimi prijatelji ... Kjer bi se jim popolnoma prepustila ter jim resnično prisluhnila. Da bi se še enkrat nasmejela in načvekala ter čutila, da sem razumljena ... povezana ... In kot zadnje - zagotovo ne bi bilo noči, ki bi jo prespala sama. Kajti prevečkrat pozabim, da je ljubezen tista, ki daje življenju čar.

Tako da vse to želim tudi vam. Ampak ne zgolj za en teden. In ne ob misli na smrt. Takšno naj bo celotno leto 2008. In še vsa naslednja. Vzemite si čas za ljudi, ki jih imate radi. Ne pozablajte na njih zaradi nepomembnih banalnosti. Negujte medosebne odnose, kajti nič ni tako ranljivega in tako dragocenega. Ne pustite, da vam spolzijo skozi prste. Nikoli. Kajti to je edino, kar v življenju resnično šteje.

A v sklopu tega tudi ne pozabite na tiste, ki vas potrebujejo. Podajte jim roko. Ali pa za začetek zgolj poskušate razmišljati s srcem ali otroško naivnostjo ter se vprašajte, koliko je pravzaprav tisti prebežnik tam drugačen od mene? In koliko je tisti izbrisani drugačen? In koliko je tisti v samskem domu drugačen? In koliko je tisti s poškodbo možganov drugačen? Bi se z malce manj sreče lahko tudi sam znašel na njegovem mestu?

Sama vam lahko rečem le še to, da zase vem, da bi se lahko. Pa mislim, da nisem prav dosti drugačna od vas. Aktivistično poetično. Pa srečno 2008.

Tanja Peček

Kolofon

Glavna in odgovorna urednica: Tanja Peček

Uredniški odbor: Jerneja Dečar, Barbara Kotnik, Nina Kovačič, Tanja Peček

Sodelavci: Klemen Čeligoj, Anja Lipovšek, Lidija Vučajnk, Tamara Mijatovič, Helena Liberšar, Lidija Vučajnk, Monika Bohinec, Rogovci, Sara Pistotnik, Avtonomna tribuna, Ana Canjko, Martina Mrakovič, Aljoša Anzelc, Ines Matkovič, Maša Tomšič, Darja Slana, ...

Naslovnica: Gregor Gobec

Lektorica: Lidija Vučajnk

Naklada: 5.000 izvodov

Izdaja: Tiskarna Impress d.d., Ivančna Gorica

Mail: predor.projekti@gmail.com

Telefon: 031 350 344

Pišete nam lahko tudi na:

Tanja Peček

Cesta 27. aprila 31, Rožna dolina (Blok 7), 1000 Ljubljana

Izvedba tega projekta je financirana s strani Evropske komisije. Vsebina publikacije (komunikacije) je izključno odgovornost avtorja in v nobenem primeru ne predstavlja stališč Evropske komisije. Prav tako ne odraža stališč Nacionalne agencije.

O juga, srečna draga vas domača, da b dela žeja me iz tvojga sveta, spelala ne bila goljfiva Slovenija

Resnica o izbrisanih

Avtonomne strani avtonomne tribune

Ljudje z demenco

PUM

There was a little boy once upon a time ... Who in spite of his young age and small size knew his mind
For every copper penny and clover he would find ... Make a wish for better days the end of hard times
For no more cold feet ... Cold cold cold cold feet

O Juga, srečna draga vas domača, da b dela žeja, me iz tvojga sveta, spelala ne bila goljiva Slovenija

Čisto običajna stavba v Ljubljani. Vse dokler ne vstopiš vanjo. V drug svet. Svet temnine in bolečine. Svet, kamor ti ni dovoljeno vstopiti. Svet, kamor nihče noče vstopiti. Svet, kjer se ti v trenutku podrejo sanje o lepi in pravični Sloveniji. Če jih morda kdo sploh še ima. Samski domovi. Kaj sploh to je? Hočete mojo definicijo? Pa vam jo bom podala ... To je dom izkoriščanja, kamor strpajo delavce, da jih lahko zlorabljajo na vseh področjih. Še na tistih, kot je npr. stanovanjska politika, kjer ostale pustijo na miru.

Ob 5.00 zjutraj gredo v službo, nato delajo večinoma v zunanjih pogojih ves dan ter se vrnejo domov nekako okoli sedmih zvečer. Pri tem, če so zelo srečni, svojo družino vidijo dvakrat na mesec, če so srečni malce manj, jo vidijo enkrat

Pa pogledajmo, kamor sem torej vstopila nekaj dni nazaj. Prva stvar, ki sem jo začutila, ja bil zatohel zrak. Takšen zrak, ki ga začutim, kaj pa vem, v mestnih avtobusih. Ali v krajih, kjer je strpano nekajkrat preveč ljudi v minimalnem prostoru. Torej predstavljamo si, da živimo v mestnem avtobusu v največji gneči. In pogledajmo kakšne so torej razmere znotraj.

Takšna je bila torej situacija tam, kjer sem bila sama. Pa je situacija v ostalih samskih domovih kaj drugačna? Morda v kakšnem. V večini pa je zgodba popolnoma enaka. Kajti slišala sem zgodbe, kako je neka mati oddala svojega otroka, ker ga v samskem domu ni mogla imeti ob sebi. Prav tako pa mi je ena izmed prijateljic tudi razlagala, kako je nekoč v obupu iskala stanovanje ter so ji v mešanem samskem domu za 100 evrov na mesec obljubili skupno stranišče, kjer se vrata ne dajo zapreti, brez možnosti kuhanja ali česarkoli drugega. Zato se je raje odločila za zimsko brezplačno črno bivanje v stavbi brez vode in elektrike ter v družbi narkomanov. In odgovorila mi je, da je bilo

tam mnogo prijetneje, kot bi ji bilo v samskem domu. "Boljše vzdušje," je odgovorila. In ali lahko temu sploh še karkoli dodamo?

A če se vrnemo k dejstvu. V nekaterih samskih domovih lahko živijo le delavci, za katere garantira podjetje, in je podjetje tudi tisto, ki denar za stanarino delavcem trga od plače, jo nato daje stanodajalcem, to pa se jim šteje v davčno olajšavo. Ali kot je v neki izjavi za enega izmed časopisov rekla direktorica nekega podjetja, ki se ukvarja s samskimi domovi "O izselitvi

obvestimo podjetje. Meni delavec nič ne pomeni. Kontaktiram izključno s podjetjem ... Podjetje je njihova garancija, skrbi za njihov red in disciplino."

Samski domovi so bili izredno razširjeni in priljubljeni v času SFRJ, danes pa so predvsem namenjeni delavcem iz držav nekdanje skupne države, notri pa je tudi precej slovaških delavcev. Ob tem pa so notri ljudje s stalnim bivanjem, državljanstvom ali začasnim bivanjem v Republiki Sloveniji.

In kakšen je tipični dan enega izmed prebivalcev tega doma, ki so popolnoma izolirani tako od širše družbe kot tudi med različnimi samskimi domovi. Ob 5.00 zjutraj gredo v službo, nato delajo večinoma v zunanjih pogojih ves dan ter se vrnejo domov nekako okoli sedmih zvečer. Pri tem, če so zelo srečni, svojo družino vidijo dvakrat na mesec, če so srečni malce manj, jo vidijo enkrat. In takrat ji seveda, kot večina migrantov tako v Sloveniji, kot tudi drugje, prikrivajo realno sliko ter prikazujejo Slovenijo kot rajsko destinacijo, čeprav je za tujce verjetno še pekel lepši kot naša preljuba zelena dežela. Morda bi jo oni

imenovali kar črna ali pa rdeča deželica, ki se napaja iz njihove krvi.

Ostali smo torej pri tem, v kakšnih razmerah preživijo delavci tisti čas, ko ne delajo. Ali drugače povedano, v kakšnih razmerah ti delavci spijo. Za začetek, bi vam rada izdala zgolj en podatek. Za svojo posteljo plačajo okoli 150 E na mesec. Gotovo se imajo lepo boste rekli. Pa pogledajmo, kakšne so dejanske razmere?

Pripada jim nekako 3-4 m², pri čemer so v eni sobi v povprečju štirje delavci, čeprav jih najdemo tudi vse do sedem. In potem ima nekaj sob (okoli 30 ljudi) skuhaj izredno majhno kuhinjo, ki si jo delijo še s ščurki in drugim zajedavci. Ti so bili pred prihodom delavcev tudi njeni edini prebivalci, kajti v tej kuhinji ni bilo ničesar, vse od hladilnika naprej so si delavci kupili sami. In o tekoči vodi, ki bi jo lahko pili, ali pa z njo zgolj odplaknili ščurke, delavci še vedno sanjajo. Prav tako pa ti delavci sanjajo še o marsičem. Sanjajo npr. o tem, da bi se lahko ob prihodu z dela v prahu, blatu, betonu, stekleni volni ... stuširali s toplo vodo. Kajti tople vode tam v nekaterih delih ni. Razlog? Verjetno je ta, da je ogrevanje vklopljeno le dvakrat na dan po dve uri, pri čemer tako voda kot zrak ostajata ledeno mrzla. "Pozimi ponoči spimo v spalnih vrečah, rokavicah in kapah, " je ena izmed pretresljivih izjav...

Prav tako je nujno tudi omeniti, da nimajo dostopa do pralnih strojev, zato perejo sami in v mrzli vodi, v istem prostoru kot umivajo posodo ter kot se tuširajo tudi sami. Pač majhna sobica, nekaj posode, nekaj potu, pa še nekaj umazanega perila. Kakšni so že

varnostniku.

Pri tem pa je zanimivo še to, da se teh pravil delavci v zelo veliki meri držijo, saj je konec koncev odpovedni rok 14. dni, ob motnji ostalih prebivalcev pa je takojšen, pri čemer nikomur ni dobro jasno, kaj bi naj motnja ostalih stanovalcev sploh bila. To, da mene moti, da moj stanovalec smrči? Morda. Ti ljudje torej nikoli ne vedo, kdaj bo njihov stanodajalec takšne volje, da jih bo vrgel na cesto ter noter natlačil nove. V stanovanju, za katerega dajo eno tretjino svoje plače. Samo ponavljam, da ne pozabimo.

sanitarni standardi pri nas?

Kakršnikoli so že, zagotovo jim tudi postelje ne bi zadostile. Jogiji namreč niso bili zamenjani, po mojih ocenah, že vsaj 50 let, tako da iz njih že štrlijo žice. Spomnim se namreč pripovedi enega delavca, ko mi je razlagal "s kleščami sem si moral popraviti žice v postelji," njegov kolega pa je v obupani šaljivosti dejal "V tej postelji zagotovo ne morem zaspati brez rakije," težave je le v tem, ko jim je tudi pitje alkohola v tem domu prepovedano. Čeprav me resnično zanima, kakšne so te prepovedi, kajti nikjer nisem videla nikakršnega hišnega reda, ki bi ta pravila jasno določal, in ponovno mi moj občutek pravi, da ta hišni red temelji zgolj na zastraševanju delavcev. Ampak to je seveda samo moj občutek. Ki pa ga potrjujejo neko vse prej kot normalno pravilo. Vsak prebivalec tega samskega doma ima lahko svoje stvari spravljene le v omari, vse kar je na postelji, mizi ali na tleh, postane last samskega doma in lahko s tem počnemo karkoli želimo. Zanimivo, in to v stanovanju za 150 E. Kot ste torej že ugotovili, je to zagotovo prostor, ki ne omogoča nikakršne zasebnosti. Sicer pa, kakšno zasebnost sploh lahko imaš v sobi, ki si jo deliš še s šestimi drugimi moškimi, v sobi, kjer je tvoj ravno kakšen kvadratni meter, in v sobi, kjer imaš lahko obiske le do 21.00, pa še ti se morajo predhodno legitimirati pri

Mislím, da se že vsi sprašujemo, zakaj si pravzaprav ne najdejo drugega stanovanja ali se ne uprejo. Najbolj samoumevno vprašanje, pa vendarle je zgodba vse prej kot preprosta. Za začetek, ti delavci se ne zavedajo, da gredo vsi čez enako katastrofo. Kot sem že omenila, velja znotraj samskega doma popolna izolacija. Kar je bilo glede na to, da ni nikakršnih skupnih prostorov, nekoč verjetno precej dobro socialno-psihološko premišljeno. Ali pa gre v tem primeru morda zgolj za želje kapitala po čim večjem izkoristku prostora. Ne vem. Ampak v povezavi s tem je zanimiva zgodbica, ko pride moški v času mojega obiska v klet, v samskem domu je že pet let, pa je prvič v kleti, in se zgraža nad tem, kje oni živijo.

Ampak to ni glavni argument. Te je treba iskati drugje. Predvsem v tem, da sta njihovo delo in stanovanje nepretrgano povezana, saj nekateri zaradi svojih delodajalcev nimajo možnosti izbire. Prav tako so tudi vsi delavci, ki morajo biti ob 6.00 na delovnem mestu, prevoz pa je izpred samskega doma. Njihov dejanski delovni čas je torej vsak dan od 5.00 – 19.00. Kdaj naj bi torej iskali in našli stanovanje na rasističnem trgu nepremičnin, ki so jim ga delodajalci že tako ali tako obljubili.

Kaj lahko ob vsem tem še dodam? Dejstva tako ali tako govorijo sama zase. Kaj sploh lahko dodaš ob zgodbah moških, starih 40 in 50. let, ki skoraj nikoli ne vidijo svojih otrok, ter zgolj od jutra do večera v prelepi Sloveniji garajo za njihovo preživetje. Le z njihovimi slikami v prazni denarnici. In ob tem še zadnje drobce moči porabijo za to, da jim prikrijejo, kakšno je pravzaprav njihovo življenje in kakšna je pravzaprav ta prelepa Slovenija. Ali pa - kaj naj rečem, ko gledam mlade obraze, ki jih vse to še čaka. Zgolj leta in leta garanja brez življenja. Zato, da lahko mi, prelepi Slovenci, živimo v državi gospodarske rasti in blaginje, ki jo pravzaprav omogočajo oni.

Trenutno se odločam med tem, da bi zgolj jokala in med konkretnimi akcijami, ki bi nekaj spremenile. Pri tem pa se sprašujem, kako lahko oni prenašajo vse skupaj in zakaj še niso z orožjem na ulicah. Verjetno, ker niso takšni. In tudi zato, ker smo jim izsesali vsak delček življenjske energije, ki so jo imeli. In to je bil konec koncev tudi naš namen. Kajne?

Upam samo, da ga nismo dosegli. Kajti rada bi zaključila s stavkom nekega prijatelja, ki pove vse, a je hkrati tako prekleto preveč resnično žalosten: "To so tako lepi ljudje"

Tanja Peček

Pri tem pa se sprašujem, kako lahko oni prenašajo vse skupaj in zakaj še niso z orožjem na ulicah. Verjetno, ker niso takšni. In tudi zato, ker smo jim izsesali vsak delček življenjske energije, ki so jo imeli. In to je bil konec koncev tudi naš namen. Kajne? Upam samo, da ga nismo dosegli. Kajti rada bi zaključila s stavkom nekega prijatelja, ki pove vse, a je hkrati tako prekleto preveč resnično žalosten: "To so tako lepi ljudje"

Prav tako pa ti delavci sanjajo še o marsičem. Sanjajo npr. o tem, da bi se lahko ob prihodu z dela v prahu, blatu, betonu, živi volni ... lahko stuširali s toplo vodo. Kajti tople vode tam v nekaterih delih ni. Razlog? Verjetno je ta, da je ogrevanje vključeno le dvakrat na dan po dve uri, pri čemer tako voda kot zrak ostajata ledeno mrzla "Pozimi ponoči spimo v spalnih vrečah, rokavicah in kapah" ...

KDO SO IZBRISANI?

Slovenski politični prostor je v letih po osamosvojitvi, predvsem pa v zadnjih 6 letih, bistveno zaznamovala skupina ljudi, ki se jih je bolj ali manj prijel naziv izbrisani. V tej izjemno heterogeni kategoriji so se znašli posamezniki – naši sosede, starši, sodelavci, poštarji, hišniki in zdravniki, ki v Sloveniji živijo že vrsto let ali pa so tukaj celo rojeni. Vanjo se uvrščajo osebe, ki so v času bivše skupne države imele v Sloveniji prijavljeno stalno bivališče, iz česar logično izhaja, da so na tem prostoru tudi dejansko živle: delale, se šolale, si ustvarile družino, se družile, si zgradile hišo ali opremile stanovanje, plačevale prispevke, imele večino pravic, ki so jih imeli republiški državljani ter izpolnjevale enake dolžnosti, torej bivale v polnem pomenu te besede.

Njihovo življenje pa se je nepričakovano spremenilo dobrega pol leta po razglasitvi samostojne države. Slovenija je skupaj z ostalimi osamosvojitvenimi zakoni sprejela tudi Zakon o državljanstvu RS ter Zakon o tujcih. V 40. členu prvega je pod precej lažjimi pogoji omogočila pridobitev slovenskega državljanstva osebam, ki naj bi imele republiško državljanstvo drugih republik bivše SFRJ in katerih število se je gibalo okrog 200.000. V 81. členu drugega pa je določila, da za osebe, ki prošnje za državljanstvo ne vložijo oziroma jim je zavrnjena, dva meseca po izteku roka za vložitev prošnje (25.12.1991) začnejo veljati določbe Zakona o tujcih. V praksi to pomeni, da si morajo ti posamezniki začeti urejati svoj status kot ostali tujci, ki so v Slovenijo šele vstopili. Za primerjavo naj navedemo, da se je ostalim tujcem, ki so imeli dovoljenje za stalno prebivanje v Sloveniji pred razpadom SFRJ, ta status avtomatično prenesel tudi v obdobje po osamosvojitvi.

Ena izmed osnovnih pravic suverenih držav je, da lahko v precejšnji meri arbitrarno določajo, koga sprejemajo med svoje državljane in kdo lahko biva na njihovem teritoriju. In

čeprav za ureditev, ki si jo je izbrala Slovenija, lahko trdimo, da je v posameznih aspektih diskriminatorna, členu zakonov, ki sta povzročila izbris nista problematična zgolj po tej plati. Še bolj je vprašljiv način, na katerega je državni aparat predvidel izgubo temeljnih pravic 18.305 oseb: ministrstvo za notranje zadeve je namreč 26.02.1992 izvedlo izbris zakonito pridobljenih statusov oseb s stalnim prebivališčem v Sloveniji iz Registra stalnih prebivalcev Republike Slovenije (RSP RS) po uradni dolžnosti, brez ustrezne zakonske podlage, brez upravne odločbe in ne da bi o tem obvestilo prizadete osebe. Sočasno z izbrisom pa so tem posameznikom prenehali veljati vsi dokumenti – potni listi in osebne izkaznice, ki so bile izdane v Sloveniji.

Za primerjavo naj navedemo, da se je ostalim tujcem, ki so imeli dovoljenje za stalno prebivanje v Sloveniji pred razpadom SFRJ, ta status avtomatično prenesel tudi v obdobje po osamosvojitvi.

KAJ TO DEJANSKO POMENI – SMO TO, KAR NAM PIŠE NA OSEBNIH DOKUMENTIH

Izbrisani so tako praktično čez noč ostali brez pravic, ki so jim pred tem avtomatično pripadale - mnogim celo več desetletij. Ker pa jih slovenske oblasti o tem niso obvestile, so posamezniki za svoj novonastali položaj izvedeli ob različnih priložnostih – ko so hoteli podaljšati dokument, ko jih je ustavila policija, ko so hoteli nadaljevati šolanje ipd., hkrati pa

se zato, ker nikoli niso dobili uradne odločbe o izbrisu, na to odločitev države niso mogli pritožiti.

Če si poskusimo novi položaj teh posameznikov plastično prikazati, lahko potegnemo primerjavo, da so se znašli v položaju nedokumentiranih migrantov. Vendar z dodatnim problemom: njihove 'matične' države v tistem času povečini še niso obstajale, saj se je na precejšnjem delu teritorija bivše SFRJ začela večletna vojna, ki je v teh državah bistveno upočasnila državotvorne procese, med njimi tudi oblikovanje nacionalnega telesa. Iz tega izhaja, da mnogi izbrisani iz BiH in Srbije, zaradi težav s tranzitom, pa tudi iz drugih držav, dolgo časa niso mogli pridobiti ustreznih dokumentov iz svojih rojstnih občin, ki bi omogočili začetek postopka za legalizacijo bivanja v Sloveniji (dovoljenje za začasno ali stalno bivanje oziroma državljanstvo).

Ker v Sloveniji stalno bivanje še vedno predstavlja dostop do večine pravic, so se zaradi izgube le-tega izbrisani znašli v stanju totalne paralize. Njihov prejšnji status, ki je bil osnova njihove eksistence, ni bile več veljaven, novega pa niso imeli možnosti urediti. Na ta način so bili popolnoma izključeni iz vseh družbenih mrež, torej iz vseh povezav, ki jih posameznik tvori z državo in njenimi institucijami, pa tudi s privatnimi servisi. Znašli so se v situaciji, v kateri se je, če omenimo malenkosti, ki se nam mnogim zdijo samoumevne, nemogoče vpisati v knjižnico ali skleniti naročniško razmerje z mobilnim operaterjem.

Ker pa jih slovenske oblasti o tem niso obvestile, so posamezniki za svoj novonastali položaj izvedeli ob različnih priložnostih – ko so hoteli podaljšati dokument, ko jih je ustavila policija, ko so hoteli nadaljevati šolanje ipd., hkrati pa se zato, ker nikoli niso dobili uradne odločbe o izbrisu, na to odločitev države niso mogli pritožiti.

Ker posledice izbrisa vplivajo na skoraj vsa področja življenja, jih tukaj le na hitro naštejmo: izguba zdravstvenega zavarovanja, nemožnost legalne zaposlitve ali izguba zaposlitve, odrekanje pravice do zaslužene pokojnine, nemožnost odkupa stanovanja, nemožnost nadaljevanja šolanja, razdruževanje družin (zaradi izgonov ali formalno, kot družinskih članov na uradnih zaznamkih o gospodinjstih skupnostih), zapiranje v Center za tujce in deportacije, kršenje pravice do svobode gibanja (če so odšli iz Slovenije, vanjo niso mogli več vstopiti, saj niso imeli veljavnih dokumentov), kršenje pravice do formalnega priznavanja starševstva, nemožnost sklepanja vsakršnih pogodbenih razmerij, onemogočanje legalne vožnje z osebnim prevoznim sredstvom in registracija le-tega, izključitev iz politične participacije, vsakodnevna izpostavljenost samovoljnosti policije ter uradnikov, nezmožnost kandidiranja za prejem socialne pomoči ter izguba ostalih pravic vezanih na status stalnega prebivališča: pravica do starševskega dodatka, državna pokojnina, varstveni dodatek, dodatek za pomoč in postrežbo, pravice vojnih invalidov, pravica do pomoči ob rojstvu otroka, nadomestilo preživnine, varstvo v splošnih in posebnih socialnih zavodih, varstvo v drugi družini, nadomestilo za invalidnost, dodatek za tujo nego in pomoč in mnoge druge. (vir: Dedić, Jalušič, Zorn 2003: 134 - 135, Večer, 24.2.2004).

16 LET IZBRISA – REŠEVANJE PROBLEMA

Izbrisanim dolgo časa ni bilo jasno, kaj se jim je pripetilo. Na mnoge težave in zaplete so namreč naleteli individualno in so zato probleme večinoma interpretirali kot neke vrste birokratsko napako, ki je doletela samo njih oziroma njihove ožje družinske člane. Posledično so se za svoje pravice borili vsak zase, kakor so pač vedeli in znali. Nekateri so se odselili, drugi so bili izgnani ali jim je bil onemogočen vstop v Slovenijo in v svoje domove. Tretji so nemočno čakali, da se bo odprla kakršna koli možnost, da bi si ponovno uredili svoje življenje. Večina pa se jih je podala na dolgotrajno in prepek polno pot pravedanja in birokratskega urejanja statusa. Rezultat zadnjega je bila prva pritožba na Ustavno sodišče, ki je bila vložena že leta 1994, a je neobravnavana čakala v predalu do leta 1999. Ko pa je končno prišla na dnevni red, je odločba Ustavnega sodišča št. U-I-284/94 pomenila prvi preboj pri reševanju problematike, saj je v njej med drugim zapisano, da je Zakon o tujcih v določenih členih v neskladju z Ustavo ter da izbris ni imel zakonske podlage.

Istega leta je Državni zbor izglasoval Zakon o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic bivše SFRJ v RS (ZUSDDD), ki je izbrisanim omogočil pridobitev dovoljenja za stalno bivanje, a je v svojih določbah to omogočil le posameznikom, ki so sedem let v Sloveniji vztrajali v ilegali oziroma v različnih začasnih statusih. Leta 2002 pa slovenske oblasti sprejmejo še Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o državljanstvu Republike Slovenije (ZDRS-Č), ki istim osebam omogoči pridobitev slovenskega državljanstva.

Istega leta je Državni zbor izglasoval Zakon o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic bivše SFRJ v RS, ki je izbrisanim omogočil pridobitev dovoljenja za stalno bivanje, a je v svojih določbah to omogočil le posameznikom, ki so sedem let v Sloveniji vztrajali v ilegali oziroma v različnih začasnih statusih.

V začetku leta 2002 se nekateri izbrisani na čelu z Aleksandrom Todorovičem zavejo izvora in obsega problema, ki je v zadnjem desetletju tako bistveno vplival na njihovo življenje, in se organizirajo v Društvo izbrisanih prebivalcev Slovenije. Začno javno opozarjati na kršitev pravic, ki so jo doživeli, med ostalimi aktivnostmi pa vložijo novo pobudo na Ustavno sodišče, saj sprejeti zakoni ne omogočajo ureditve

statusa vsem izbrisanim, predvsem pa jim stalnega bivališča ne vračajo retroaktivno do leta 1992, ampak le od dneva ponovne pridobitve dovoljenja za stalno prebivanje. Iz česar izhaja, da imajo izbrisani, kljub ponovni vključitvi v družbo, v svojih formalnih biografijah večletne prekinitve, katerih posledice se kažejo v nezmožnosti dopolnitev delovnih dob, neozdravljivih zdravstvenih težavah, ker niso bili vključeni v zdravstveni sistem, nezmožnosti povrnitve dobrin in pred izbrisom pridobljenih pravic in podobno.

Iz česar izhaja, da imajo izbrisani, kljub ponovni vključitvi v družbo, v svojih formalnih biografijah večletne prekinitve, katerih posledice se kažejo v nezmožnosti dopolnitev delovnih dob, neozdravljivih zdravstvenih težavah, ker niso bili vključeni v zdravstveni sistem, nezmožnosti povrnitve dobrin in pred izbrisom pridobljenih pravic in podobno.

Ustavno sodišče odgovori že leta 2003 in v svoji odločbi št. U-I-246/02 izbrisanim v večini točk ugodi. Med drugim zakonodajalcu naloži sprejem novega zakona, ki bo ugotovljene neskladnosti odpravil, hkrati pa Ministrstvu za notranje zadeve naroči izdajo dopolnilnih odločb osebam z že pridobljenim dovoljenjem za stalno bivanje, s katerimi jim bo priznано stalno bivanje od 26.02.1992.

Odločba, ki bi morala simbolizirati začetek konca težav več tisoč posameznikov, pa se namesto tega sprevrže v osrednjo kost predvolilnega boja. Takratna opozicija problem izbrisanih triumfalno razglasi za osamosvojitveno temo in vprašanje lojalnosti Sloveniji ter z

diskvalifikacijo in bujenjem narodnostnega sentimenta reševanje situacije odloži za nedoločen čas, pri čemer pa se tudi predstavniki koalicije začno neodločno zapletati v to igro. Rezultat večmesečne kampanje opozicije je referendum o vračanju pravic izbrisanim 4.4.2004 in zaradi pomanjkanja podpore zavrnitev zakona, ki bi stalno prebivanje izbrisanim osebam vrnil retroaktivno, posredno pa tudi zmaga opozicije na volitvah 3.10.2004 in odstranitev vprašanja izbrisanih iz fokusa osrednjih političnih tem.

V vmesnem času so na problem izbriša opozarjale številne slovenske in tuje nevladne organizacije ter organi in odbori Evropske unije, ki so s svojimi poročili in priporočili - sicer ne najbolj uspešno, a vendarle - pripomogle k evropeizaciji topike, saj se je znotraj Slovenije situacija zapletla do nerazrešljivega absurda. Kljub temu pa je potrebno poudariti, da Slovenija ne glede na tako množično kršitev človekovih pravic ni imela omembe vrednih težav pri procesu vključevanja v EU leta 2004, ko je vprašanje izbrisanih dnevno burkalo drugače mirno gladino slovenske zgodbe o uspehu.

N ZDAJ?

V sagi izbrisanih je sodelovalo mnogo akterjev, a je ključno vlogo odigralo društvo (oziroma društva) izbrisanih. Takoj po svoji ustanovitvi je namreč s številnimi akcijami (protesti, gladovne stavke, tedni izbrisanih, karavana izbrisanih v EU parlament itn.) aktivno opozarjalo na številne nepravilnosti in kršitve, ki so jih izbrisani pretrpeli. Osebe, ki so vanj vključene, so s pomočjo mnogih posameznikov prevzele dejavno vlogo v borbi za svoje pravice in se niso nikoli povsem prepustile viktimizaciji in servisiranju različnih nevladnih organizacij ali drugih institucij. Eden izmed rezultatov skupnega delovanja je tudi tožba na Evropskem sodišču za človekove pravice, ki je od julija 2006 v obravnavi, in ki odpira ponovno možnost, da se slovenske oblasti končno soočijo s kršitvami, ki so jih ob svoji osamosvojitvi povzročile ter jih popravijo. Vendar pa vse bolj kaže, da bo razplet precej dolgotrajnejši in posejan z mnogimi težavami, na kar očitno kaže zadnji Predlog ustavnega zakona o dopolnitvi Ustavnega zakona za izvedbo Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti RS, ki ga je vlada poslala v parlamentarno proceduro oktobra 2007. Z njim so predstavniki vseh državljanov Slovenije izbris ponovno zanimali, krivdo za storjene krivice pripisali izbrisanim, hkrati pa bodo ob morebitnem uspešnem sprejemu zakona ti dve svoji resnici za veke vekomaj zacementirali v zgodovino s spremembo same

Ustave.

In saga se nadaljuje...

... mi pa nadaljujemo še z eno grozovito zgodbo o izbrisu ...

Irfan B. je rojen leta 1958 v današnji republiki Srbski. Ko je bil star 1 leto, se je s starši, bratom in sestro preselil v Pivko, kjer se je rodila njegova sestra. Nato se je celotna družina preselila v Ljubljano in tam so se rodili še trije otroci - vsega skupaj je 7 otrok. Irfan od takrat živi in dela v Sloveniji, saj se nikoli ni vračal v BiH. Sodeloval je celo v 16 udarniških akcijah, od tega štirih v Sloveniji. Pri eni, katero je vodil, je zaradi doseženega rekorda celo dobil priznanje občine Moste - Polje.

Od doma je odšel pri 15. letih. Že v osnovni šoli je čutil veselje do gostinstva. Takoj je začel delati in se je poklica izučil skozi prakso, tako da je bil ves čas zaposlen kot natakar.

V noči med 30. in 31.12.1990 se mu je, med tem ko je bil v avtu še s tremi sodelavci, zgodila huda prometna nesreča. Najprej je bil nekaj časa v komi. Potem pa je še nekaj mesecev preživel v bolnišnici in v zdravilišču. Imel je več poškodb - pretres možganov, več manjših ran po glavi in obrazu, presekani jezik. Najhujši pa je bil zlom, zaradi

katerega so mu morali, med drugim, v medenico vstaviti ploščice iz niklja. Z zdravljenjem in rehabilitacijo je končal šele septembra 91.

Aprila 1991, med tem ko je bil v zdravilišču, ga je bolnišnično osebje peljalo na upravno enoto, da si je naredil novo osebno izkaznico, saj je staro izgubil. Hotel si je urediti tudi državljanstvo, vendar ni mogel nikogar pooblastiti, ker ni bil poročen, njegovi starši pa so bili takrat že pokojni.

Ko si je hotel urediti državljanstvo oktobra 1991 (torej pred dejanskim potekom roka!) - mu je referent rekel, da je že zamudil rok za oddajo vloge. Tudi dejstvo, da je imel vso dokumentacijo o bivanju v bolnici, ni vplivalo na referentovo odločitev. Potem pa so mu po marcu 1992 poslali vabilo, naj si pride urediti državljanstvo na Mačkovo ulico v Ljubljani. Takrat so mu vzeli slovensko osebno izkaznico (iz leta 1991!) in jo preluknjali, kljub temu, da je bila veljavna do leta 2001. Tako je izvedel, da je izbrisan. (V Irfanovi družini sta bila 2 izbrisana – on in njegov brat, ki sam priznava, da je zamudil rok; obe sestra in trije bratje pa ne, čeprav naj bi 2 dobila državljanstvo avtomatično, trije pa so morali vložiti prošnjo). Irfana so na popisu prebivalstva leta 1991 popisali.

Ko so ga odpustili iz bolnice, je šel domov k družini. Takrat je živel s partnerko, s katero ima tudi otroka. Ker ni imel zaposlitve, ni mogel nadaljevati zdravljenja, in njegova tedanja partnerka je sama preživljala celotno gospodinjstvo v katerem sta bila še 2 njena otroka iz prejšnjega zakona. Ko je zveza v marcu leta 1993 zaradi nemogočih razmer (ki so posledica izbrisa) razpadla, se je Irfan najprej odselil k sestri, vendar tam ni bilo dovolj prostora. Nato se je selil od enega do drugega prijatelja, dokler je lahko, vendar pa je že leta 1993 ostal brez kakršnihkoli možnosti bivanja. Spal je povsod, po kletih, parkih, starih avtomobilih

Kasneje pa je spoznal gospoda X, ki je pomagal mnogim muslimanom, dokler je trajala vojna. Razložil mu je situacijo in ta mu je ponudil, da lahko pride živeti k njemu v zameno za delo. Ker je imel lokal, je Irfan zopet delal kot natakar, vendar pa je opravljal tudi mnoga druga dela (kot čistilka, zidar, kuhar, negovalec njegove ostarele matere). Za svoje delo je dobil hrano in možnost bivanja, včasih pa tudi kakšno manjše plačilo. Vendar pa je bil popolnoma podplačan, saj Irfan meni, da je dobil morda tretjino plačila, glede na delo, ki ga je opravil. Čeprav je ta moški izkoristil situacijo, v kateri se je znašel, pa mu je vseeno hvaležen.

V maju leta 2002, medtem ko je pomagal popravljati cev v lokalu, so ob 7ih zjutraj vstopili štirje policisti, ki so jih legitimirali. Nikomur ni jasno, kaj so tam delali, saj se je lokal ponavadi odpiral šele okrog 8ih. Ker je imel pri sebi le preluknjano osebno izkaznico, so policisti preverili njegove podatke in ugotovili, da je tujec brez stalnega prebivališča. Odpeljali so ga na policijsko postajo Bežigrad in ga tam zadržali za 3 ure. Nato so ga s predlogom za izgon in trditvijo, da je imel neveljavno osebno izkaznico BiH (čeprav je imel slovensko osebno izkaznico) odpeljali k sodniku za prekrške. Ta je zavrnil predlog za izgon, saj je ugotovil, da za to ni razloga (Irfan nima kartoteke, poleg tega je od svojega 1. leta v Sloveniji). Policisti so ga nato peljali na pošto, da je plačal sodne stroške in kazni, ker je imel neveljavne dokumente.

Potem so ga zopet zadržali na policijski postaji Bežigrad. Po približno dveh urah so ga peljali v Prehodni dom za tujce na Celovški/ Center za tujce – kljub temu, da je sodnik zavrnil predlog izгона. Policisti so mu rekli, da ga bodo drugi dan z letalom deportirali v Sarajevo, in ga tam, na letališču, pustili. Nato so ga zaprli v klet. Vendar pa je imel srečo, saj ga paznik ni hotel dati v sobo, ki je bila prenatrana, ampak ga je zaklenil v sobo, kjer je bil sam. Irfan je aktiviral odvetnika, ki je takoj posredoval, tako da so ga naslednji dan spustili. Človek,

pri katerem je takrat živel, je moral garantirati, da bo stanoval pri njem. Vseeno pa se je moral Irfan enkrat mesečno javljati na policijsko postajo ter je imel omejeno gibanje v okolici, kjer je bival.

Približno 1 leto po incidentu v Centru za tujce (marca 2003) je zaprosil za državljanstvo po 19. členu Zakona o državljanstvu. Imel je mnogo problemov preden je zbral vso dokumentacijo, saj je moral iz BiH prinesiti potrdilo o nekaznovanosti, rojstni list in staro državljanstvo, čeprav ni tam nikoli živel. Ker sam ni mogel iti (ni imel potrebnih dokumentov), je prosil znanca za uslugo. Ko je poklical na občino svojega rojstnega mesta, so ga spraševali, če se je kdaj boril v vojni. Ko je zatrdil, da ne, ni imel nikakršnih posebnih problemov. Lahko bi jih imel, saj ima napačno ime (za prebivalce Republike Srbije).

V istem času je tudi izvedel za brezplačno kliniko v Savskem naselju, kamor je začel hoditi vsak dan na preglede. Nekega dne, ko je šel na pregled, so ga pred hišo čakali policisti z marico. Vprašali so ga za papirje in mu zagrozili, da ga bodo odpeljali v Postojno, ker mu je poteklo bivanje v Sloveniji. Povedal jim je, da ima vloženo vlogo za državljanstvo, oni pa so odgovorili, da bodo preverili ter da se vrnejo zvečer. Odšli so v lokal, kjer je delal (in živel) in eden izmed njih je začel gostom razlagati, da ga bodo izgnali, če si v roku sedmih dni ne uredi državljanstva. Končno je dobil (ravno tako njegov brat) državljanstvo 13.10.2003. Bosanskega državljanstva nikoli ni hotel, saj tam nima nikogar. Tudi starše ima pokopane v Sloveniji.

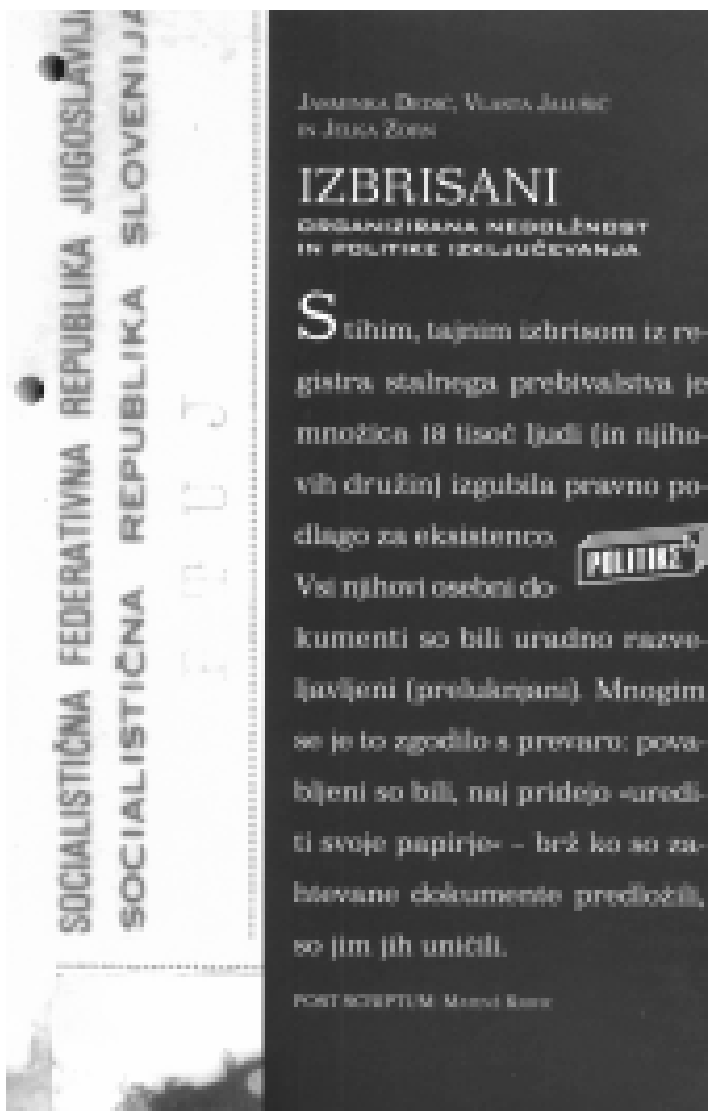
Junija ali julija leta 2004 se je odselil od gospoda X in začel živeti v bivših samskih domovih, kasneje pa je dobil zaposlitev na gradbišču. Ker zaradi težav z zdravjem ne bi smel predolgo stati ali se naprezati, mu je počila žila v nogi. Odpeljali so ga v bolnico, na poti do tja je izgubil liter krvi. Ker ni imel dodatnega zdravstvenega zavarovanja ali 100 000 SIT za polog, ga v bolnišnici niso sprejeli, ampak so mu le oskrbeli rano. S 01.01.2005 mu je dodatno zavarovanje začelo veljati in 03.01.2005 je odšel na zdravljenje, kjer je ostal 22 dni, nato pa se je preselil v drugi samski dom. Od takrat je na bolniški in je končno upravičen do normalnega zdravljenja.

Cel čas, od konca leta 1991, ima obupne težave z zdravjem, saj je verjetno alergičen na nikelj. Že leta 1992 so mu začele zatekati noge in posledično so se mu na nogah odprle žive rane, ki jih ima še danes. Leta 1993 ali 1994 je zaradi težav, povezanih z nogami, ki so se razširile na ožilje, povsem izgubil vid na desnem očesu. Zaradi problemov z ožiljem ima od konca devetdesetih odebeljene globinske žile na dimljah, v trebuhu in nogah. Ploščic mu ne upajo odstraniti, saj bi lahko ostal invalid, ker so mu pri prvi operaciji (leta 1990) zarezali živec. Med zadnjimi pregledi je zdravnica ugotovila, da je brez zdravljenja preživel trombozo, da je bolan na pljučih in da ima slabe ledvice ter da so se mu začele odpirati rane na glavi. Pogosto ima tudi hude glavobole, vrtoglavico in je hitro zadihan. V službi so mu povedali, da ga bodo odpustili, čim ne bo več razloga za bolniško.

Po ustanovitvi društva je bil v njem zelo dejaven. Zanj je izvedel na enem izmed pregledov v brezplačni ambulanti. Sodeloval je pri demonstracijah in v oddajah, pri zadnji gladovni stavki pa je bil podpornik, saj zaradi težav z zdravjem ni mogel participirati.

Ker se je javno izpostavil, ga je nekega dne na ulici prepoznal policist, ki ga je vprašal, če hoče denar od države.

Sara Pistotnik

Jasmina Dizdžić, Vlasta Jalušić
in Jelena Žornić

IZBRISANI

ORGANIZIRANA NEPOVOLJNOST
IN POLITIČNE IZKLJUČEVANJA

S tihim, tajnim izbrisom iz registra stalnega prebivalstva je množica 18 tisoč ljudi (in njihovih družin) izgubila pravno podlago za obstanec.

Vsi njihovi osebni dokumenti so bili uradno razveljavljeni (produktivna). Mnogim se je to zgodilo s prevaro: povabljeni so bili, naj pridejo «urediti svoje papirje» – brž ko so zahtevane dokumente predložili, so jim jih uničili.

POST SCRIPTUM Miroslav Banić

POLITURE

Boli me, da celo življenje živim v Sloveniji, pa nimam državljanstva. Najbolj me je bolelo, ko me niso hoteli vpisati kot očeta mojih otrok. Tudi moja mama boli, da nimam državljanstva. Včasih reče: "Tri otroke sem rodila, dva imam, tretjega pa ne." Večkrat sem s strani policije slišal: "Poberi svoje stvari in izgini v Bosno." Rekli so mi, da imam srečo, da me ne peljejo in ne pošljejo dol. Kam bi me pravzaprav poslali? To v človeku vzbuja jezo, sovraštvo.

Zame niso razne kršitve, odvzemi dokumentov ipd. najbolj boleče, to že nekako preživiš. Tisto, kar me najbolj boli je ta prepad med stalnim govorjenjem o demokraciji, pravni državi in človekovih pravicah, ki je v popolnem nasprotje s tem, kar smo mi preživel. Naši problemi v javnosti sploh niso omenjeni, zato ker bi lahko pokvarili popolno sliko Slovenije kot demokratične države. To zamolčanje je najhujše, kar se nem je zgodilo.

Leta 1992 sem v Dravogradu hotel podaljšati vozniško dovoljenje. Uradnica mi je rekla, naj ji prinesem še potni list, da mora nekaj vpisati. Vzela je moj potni list, šla v drugo sobo in ga preluknjala. Tako ali tako sem nameraval zaprositi za dovoljenje, zato se mi uničenje potnega lista ni zdelo tako pomembno. Bilo pa je čudno, kajti potni list je bil izdan v Dravogradu in je veljal do leta 1995. Rekla mi je: "Vi ne morete imeti naših dokumentov." Ostal sem brez vseh dokumentov. Vozniškega dovoljenja mi ni podaljšala. Rekla mi je, da ga bom moral iti podaljšati v svojo državo. Vozniški izpit sem opravil v Dravogradu in tudi izdan je bil v Dravogradu.

Doživel sem, da sem se hotel pozdraviti s človekom, pa se je izognil. Z nekaterimi smo se poznali 30 let, zdaj me pa ne poznajo več. Takrat, ko so me izgnali ... tega nikoli ne pozabiš ... Žene se je skoraj onesvestila, otroci so jokali. Vsi so vedeli, da sem izgnan, vsi sosodje, pa ni nihče nikomur pisal in vprašal, zakaj. Lahko bi jim povedali, da so me poznali, in da sem v redu človek, da nisem agresor ... Zakaj so mi moji prijatelji, s katerimi sem si delil zadnji košček kruha, obrnili hrbet? Kaj sem naredil? Zakaj so se tako obrnili od mene? Niti pogledati me ni hotel nihče.

Junija leta 1992 sem rodila. Z možem sva odšla na občinski urad vpisat otroka. Matičarka nama je povedala, da ravno pošilja potrdila o državljanstvu in da mene ni med njimi, ker sem Hrvatica. Zanimivo, mama je Slovenka, oče je Srb, pa so me uvrstili med Hrvate. Napotila me je k referentki, ki je zadolžena za te zadeve. Referentka ni bila prav nič prijazna. Vrgla mi je nek obrazec, kjer so bili navedeni pogoji in zahtevani dokumenti za sprejem v državljanstvo. Med drugim je pisalo, da moreš opraviti izpit iz slovenskega jezika ... Moja mama je celo življenje delala na občini in ta referentka je bila pri njej na praksi, ko je še delala ekonomsko šolo. Približno mojih let je. Prekipelo mi je. "Ali te ni sram, celo življenje me poznaš. Veš, da sem hodila na ptujsko gimnazijo, pa me pošiljaš na izpit iz slovenščine" To sem ji rekla in vrgla tisti papir. Odgovorila mi je, da so predpisi pač taki in da moram prinesiti vsa ta dokazila. Bila sem razburjena, izgovorila sem nekaj grdih besed. Oblile so me solze in odšla sem. Kasneje me je bila groza samo, če sem pomislila na ta urad. Na občini me vsi poznajo in vedo, da nisem nikoli živela na Hrvaškem.

Avtonomne strani Avtonomne Tribune

Kaj je Avtonomna tribuna?

Študentje in študentke smo se v Avtonomno tribuno združili spomladi 2007. Združila nas je namera vlade, da za študij uvede šolnine, privatizira univerzo in si jo podredi. Takrat smo vladi z nekaj odmevnimi akcijami poslali jasno sporočilo, da je univerza naša in da si ne pustimo vzeti študija, ki bi bil dostopen za vse, tudi za tiste z najnižjimi dohodki. Vladne reforme visokega šolstva bi namreč pomenile, da bi študij bolj in bolj postajal zgolj privilegij bogatih. V tem poskusu reforme univerze se je izrazil isti pohlep za profitom, ki v Sloveniji hkrati pripravlja privatizacijo javnega zdravstva, vpeljuje zasebno šolstvo ter delavce in delavke peha na rob revščine.

S tem, ko smo se uprli vladnim načrtom, in z našo dejavnostjo (javne tribune, sporočila za javnost, demonstracije) smo stopili v stik z nekaterimi gibanji, ki se v Sloveniji aktivno borijo proti nadaljevanju privatizacije javnih dobrin. Skozi pogovore in izmenjave mnenj smo ugotovili, da študentska problematika v resnici ne zadeva zgolj študentov, tako kot zdravstvena problematika ne zadeva zgolj delavcev v zdravstvu, ali delavska delavcev v tovarnah. Čedalje bolj smo spoznavali, da so vse to splošna družbena vprašanja, še več, ugotovili smo, da so v marsičem povezana. Kar žene oblastnike v privatizacijo šolstva, so ogromni profiti za tiste pri koritu, tiste, ki samo čakajo na priložnost, da bodo lahko študentom poslali ogromne račune za šolnine. Ravno to hlepenje po profitu je tudi tisto, kar poganja načrte o privatizaciji zdravstva. V stikih s sindikati in spoznavajoč sindikalni boj smo spoznali, da pritisk izkoriščevalske pesti kapitala nikoli ne preneha in da so delavci in delavke pod neskončnim pritiskom, naj delajo več za iste ali celo manjše plače. Naše diskusije so se začele kot diskusije študentov in študentk o študentski problematiki, a so vedno bolj zašle v splošne družbene tematike, ki jih vsi še kako čutimo v vsakdanjem življenju, ki postaja čedalje bolj podrejeno diktaturi kapitala ter od njega odvisnih arogantnih političnih elit.

Avtonomna tribuna je izšla iz potrebe po neodvisnem organiziranju za družbeno-politično delovanje tako študentk in študentov, delavk in delavcev, brezposelnih kot ostalih. Spodbujamo ustvarjalnost in kritičnost čim večjega števila študentov ter vseh ostalih na različnih področjih. Opozarjamo na nepravilnosti in krivice v celotni družbi, saj vsi posamezni problemi izhajajo iz splošnih družbenih procesov. Zavzemamo se za solidarno in pravično družbo in pri svojih aktivnostih in kritiki obstoječega sistema sodelujemo tudi s socialno ogroženimi oziroma šibkejšimi družbenimi skupinami. Skozi naše delovanje smo šokirani spoznali tudi, da obstajajo v Sloveniji skupine ljudi, ki so še posebej tragične žrtve dežele kapitalističnega blagostanja, kakor Slovenijo radi predstavljajo arogantni oblastniki. **Izbrisani prebivalci Slovenije se že petnajst let borijo za preživetje, ki jim ga oblasti še vedno zanikajo, migranti in migrantke iz celega sveta so žrtve brutalnega policijskega režima, ki jih zapira v koncentracijska taborišča (eno je v Velikem Otoku pri Postojni), romska manjšina je žrtev spoja domačijske in policijske represije, pravica do svobodne spolne orientacije izginja pod fizičnimi in**

besednimi napadi homofobije. Veliko študentov in študentk ter čedalje več drugih ljudi je zaposlenih, ne da bi imeli kakršnekoli pravice ali gotovost, da bo služba tudi naslednji dan. Delo, ki ne prinaša zdravstvenih ter pokojninskih pravic in pri katerem ima kapitalist pravico, da delavca odpusti kadarkoli, se imenuje prekarno delo. Danes nas je med prekarci, še posebej med mladimi, čedalje več. **Študentje in študentke smo spoznali, da je naš boj za znanje globoko povezan z boji, ki jih bojujejo naši tovariši in tovarišice na drugih področjih.**

Naivno smo se spustili v študentski boj proti uničenju univerze in znanja ter izzvali vlado, ki se je najprej odzvala izjemno sovražno, a ker nismo popustili, je na koncu popustila ona: predlog zakona je bil umaknjen, minister Zupan prisiljen v odstop. Videli smo, da je možno skozi kolektivno in odločno akcijo spremeniti stvari na bolje. Videli pa smo tudi, da je to možno le skozi izjemno široko solidarnost med vsemi družbenimi skupinami, ki so pod udarom kapitalističnega izkoriščanja: študentje in delavke, izbrisani in migrantke, prekarni in brezposelni – mi vsi skupaj imamo moč, da že danes ustvarjamo boljšo prihodnost. Takšno, v kateri bo življenje dostojanstveno in kjer pohlep ne bo najbolj spoštovana vrednota.

Pomembnejše postaje na poti upora Avtonomne tribune v letu 2007:

21. maja 2007: se zgodi zasedba avle Filozofske fakultete v Ljubljani pod geslom Avtonomna tribuna za avtonomijo univerze. Seveda, ne gre čisto brez zapletov, saj varnostniki ne pustijo izobesiti transparenta, a na koncu omagajo. Sama ideja za zasedbo je nastala na debati v metelkovskem Infoshopu, kjer se je nekaj dni pred tem razpravljalo o apatiji študentarije in o privatizaciji univerz. Sprejme se izjava, ki kratkem času dobi veliko podpore (Moderna Galerija, ŠOS, ŠKIS, ŠOU LJ, ŠOU Primorska, Mirovni inštitut, Odbor študentov humanistike iz Kopra, Zares, CIIA, AntiFacafe, Erasmusovi študenti v Sloveniji, Mladi Forum, več visokošolskih delavcev in delavk,...) preberete pa si jo lahko na koncu prispevka. Med drugim pa je bila prevedena v 7 tujih jezikov.

Transparent v avli Filozofske fakultete

22. maj: začne se z zbiranjem pred stavbo Univerze v Ljubljani, kjer se razobesi transparent »Študij je pravica«.

Edina alternativa je gibanje in naša borba ter nadaljnje stopnjevanje socialnega odpora, pripravljene na konfrontacijo s sistemom, za uspešen napad na njegove strukture in temelje!

Dokler ne bo pravice ne bo miru! Smrt kapitalizmu, svoboda ljudstvu! (Aktivna Propaganda)

Sledi pohod do Ministrstva za visoko šolstvo, kjer se skuša ministru Zupanu vročiti izjavo AT. Kljub nameri varnostnika, da prepreči izročitev pisma z izjavo, se nenasilno vstopi in izjavo prebere v megafon. Naslednja postaja je debata na FDV. Pri Navju skupinico divje in brez obrazložitve zaustavi Policija, kasneje pa je iz plačilnih nalogov razvidno, da naj bi se pretepali. Oblast se nad avtonomno organiziranost študentarije spravi z represijo. Delovati začne spletna stran AT: avtonomnatribuna.blogspot.com

"V kot stisnjeni in zadrževani" varnostnik

23. maj: zasedba avle FDV, kjer se v dogovoru z dekanjo izbori »avtonomno« predavalnico, ki je v uporabi do oktobra. Ministrstvo za visoko šolstvo podaljša rok za razpravo o osnutku predlog zakona.

24. maj: S humorjem proti privatizaciji. Pred vladno palačo se kot parodija na vsesplošno privatizacijo igra igro Monopol. Policija zaradi homogenosti in odločnosti ne uspe popisati udeležencev. Vlada od ŠOS zahteva, da se distancira od AT. Na FDV se v »avtonomni« predavalnici odpre Infotočka, ki prav tako obstaja na FF.

igranje Monopola pred vlado, kjer so študentke in študenti odstavili Zupana, ki se je z Janšo zavzel zoper blaginjo.

30. maj: zasedba že tretje fakultete in sicer Fakultete za socialno delo

6. junij: zasede se prvo naravoslovno fakulteto - Fakulteti za Farmacijo

13. junij: v Cankarjevem domu je potekal Zbor za republiko pod naslovom Sproščena Slovenija 2007. Predsednik zbora Peter Jambreč je dejal, da ta Vlada potrebuje vsaj še en mandat, "da vsaj približno sanira 12 let nesproščenosti na 50 let podlage diktature." Jambreč pa je tudi eden od »skritih« avtorjev spornega predloga zakona o visokem šolstvu, vendar iz zbora ni edini (Jerovšek, Trpin).

sproščanje avtoritarne Zbora za republiko

Junij: v sodelovanju AT, ŠOS in študentske revije Klin izide ŠOVA, ki je posvečena reformam visokega šolstva. En sklop revije sestavljajo prispevki tribunašic in tribunašev. AT podpre Gibanje za ohranitev javnega zdravstva in v ta namen nastopi na njihovi okrogli mizi.

5. julij: Minister Zupan umaknil sporni osnutek predloga zakona

30. avgust: Janša odstavi Zupana, uradno pa naj bi odstopil, nasledil ga Mojca Kucler Dolinar, ki hvali delo svojega predhodnika

17. oktober: znak za konec počitnic je ponovna zasedba avle FF

14. november: ministrica je za razliko od predhodnika odgovorila na pismo, ki je bilo izročeno sredi oktobra, policija v tem primeru ni posredovala, ministrica pa pokroviteljsko sporoči, da ni bojzani pred diktaturo kapitala na univerzi. Smeš.

17. november: Študenti in študentke so se - skupaj z drugimi skupinami - združili v Avtonomni blok, za katerega so podali pobudo v avtonomnem študentskem gibanju **Avtonomna tribuna**. Že pred samo demonstracijo so se Avtonomnemu bloku pridružile različne skupine: **Socialni center ROG, Vstaja lezbosov, feministična pobuda Za socialne pravice vseh in drugi**. Namen, tako Avtonomne tribune kot ostalih skupin v Avtonomnem bloku, je bil mobilizirati mlade in nekoliko manj mlade - študentke in študente, dijake in dijakinje, prekarne in migrantske delavce, brezposelne in druge - ter na ta način izražati solidarnost z delavskim bojem na ulici. Namen Avtonomnega bloka je bil podpreti delavske zahteve po višjih plačah na eni strani ter odpreti druga vprašanja, kot so problematika novih oblik dela, državna represija, posledično pa se je pre-izpraševalo tudi same temelje kapitalizma.

Na ruševinah kapitalizma bomo zgradili pravičen svet:
DRUGAČEN SVET, drugačnih vrednot, svet brez razredov, svet socialne enakosti!
DRUGAČEN SVET, drugačnih načel, svet brez meja, svet svobodnega gibanja! (Aktivna Propaganda)

Pravice so izborjene, ne podeljene!

**ŠTUDENTSKI
BOJ**

JE

DELAVSKI BOJ

**Sobota, 17. november 2007
DELAVSKE DEMONSTRACIJE**

Študenti in študentke, dijaki
in dijakinje - **SE ZDRUŽIMO V:**

AVTONOMNI★BLOK

ob 9:30 na Trgu OF (pri konju Železniške)
nasproti postaje

-> ob 10:30 se pridružimo delavskim demonstracijam na Dunajski cesti

Vse informacije najdete na >>> <http://n17-n17.blogspot.com>

5. december: ponovna zasedba avle FDV, kjer se odpre tudi vprašanje nadzora in širitve schengenskega mejnega režima

Prva izjava Avtonomne tribune:

Izjava Avtonomne tribune za avtonomijo univerze

Z namenom izvajanja avtonomije in svobode mišljenja smo 21.5. 2007 študentke in študentje zasedli avlo Filozofske fakultete v Ljubljani. Odprli smo Avtonomno tribuno na kateri

smo razpravljali o problematiki študija, reformah visokega šolstva, privatizaciji univerze in o vprašanju avtonomije. S tem dejanjem se pridružujemo boju študentk in študentov v Evropi in po svetu, ki so se že uprli neoliberalnim reformam visokega šolstva in podreditvi vseh vidikov družbenega življenja logiki prostega trga.

Na tribuni smo prišli do naslednjih zaključkov:

1. Avtonomna tribuna študentov v celoti zavrača predlog Zakona o visokem šolstvu in raziskovalno razvojnih dejavnosti (ZVŠRRD). Ne le, da je nastal brez sodelovanja tistih, ki se jih najbolj tiče, torej študentk in študentov, delavk in delavcev na univerzi, temveč je tudi vsebinsko povsem zgrešen.

2. Zahtevamo, da vsako nadaljnje zakonsko urejanje tega področja temelji na naslednjih izhodiščih:

Univerza je avtonomna!

Univerza ni podjetje!

Študij je brezplačen za vse in splošno dostopen!

*Znanje ne sme biti predmet privatizacije in profitne logike!
Znanje je v službi celotne družbe in ne kapitalističnih interesov.*

Univerza je v rokah študentk in študentov, ne v rokah oblastnikov in kapitala!

Proces izobraževanja mora biti kolektiven, dialoški in mora izhajati izključno iz interesov in potreb bodočih diplomantov in diplomantk. Spodbujati mora solidarnost, spontanost, domišljijo, kritiko in refleksijo.

Z Univerze morajo biti nemudoma umaknjeni vsi programi, ki vzpodbujajo militarizacijo in študij podrejajo zakonitostim trga.

3. Sredstva, ki se namenajo za družbeno destruktivne dejavnosti, naj država nameni za socialne projekte. Za začetek zahtevamo, da se iz Iraka umakneta oba vojaka slovenskega kontingenta, ta denar pa naj se nameni za socialno ogrožene družine.

Pozdravljamo vse, ki so se že javno postavili v bran obstoječim socialnim pravicam in zavračamo vsakršne poskuse nadaljnega krčenja le-teh. Hkrati ponovno pozivamo tudi vse posameznice in posameznike, neformalne in formalne študentske organizacije, klube in iniciative, sindikate, visokošolske delavke in delavce in gibanja, da se samoorganizirajo in javno postavijo v bran temeljnim in splošnim pravicam.

**ŠTUDIJ JE PRAVICA!
O PRAVICAH SE NE POGAJAMO!
PRAVICE SO IZBORJENE, NE PODELJENE!**

*Avtonomna tribuna
Avla Filozofske fakultete, Ljubljana
21.5.2007*

Zadnje, kar pozabijo, je to, da so sprejeti kot čuteča bitja

V preteklem letu smo zastavili projekt »Prostovoljstvo na varovanih oddelkih oseb z demenco«, katerega edini namen je izboljšati kvaliteto bivanja v javnih zavodih osebam s tem zloveščim obolenjem.

Varovani oddelki v javnih zavodih so fizično ločeni od vsega dogajanja v teh institucijah. Njihov namen je

povečati varnost oskrbovancev, hkrati pa to pomeni njihovo popolno izolacijo pred zunanjim svetom. Pomanjkanje dobre volje in preobremenjenost osebja na varovanih oddelkih

Varovani oddelki v javnih zavodih so fizično ločeni od vsega dogajanja v teh institucijah. Njihov namen je povečati varnost oskrbovancev, hkrati pa to pomeni njihovo popolno izolacijo pred zunanjim svetom.

oskrbovancem onemogoča stike z običajnim utripom življenja v javnem zavodu in izven njega. Osiriromašeni so za stike z osebami, ki jim lahko v celoti posvetijo in jih sprejemajo takšne kot so. Prav to nalogo smo si zadali prostovoljke in prostovoljci, ki smo se odločili za delo na teh oddelkih.

Naše dejavnosti so zelo raznolike: od individualnih obiskov tistih, ki preživljajo svoje dneve v posteljah, sprehodov v park, spremljanj na prireditvah v okviru javnega zavoda, pa do dela v skupinah, kjer se žogamo, šalimo, pogovarjamo, veliko smejemo in pojemo slovenske narodne pesmi, ki jih mladi ne poznajo več. Oskrbovanci z demenco pa se jih spomnijo še dolgo potem, ko že skoraj ne zanjo več govoriti. Veliko novih dejavnosti povezanih z glasbo in gibanjem so na oddelku vpeljale študentke pedagoške fakultete, ki so svojo prakso podaljšale v prostovoljsko delo.

Alzheimerjeva demenca oropa ljudi skoraj vsega – pozabijo, kdo so, kje so, kako hoditi, jesti in še marsikaj. Zadnje, kar pozabijo, je to, da so sprejeti kot čuteča bitja. Ne vedo naših imen, ne zakaj smo prostovoljke in prostovoljci z njimi, ne, da smo se srečali in pozdravili že pred nekaj minutami. Kljub temu se jim ustnice vedno, ko se srečamo z njimi, raztegnejo v nasmeh. Na nek svoj način nas prepoznajo in v sebi začutijo, da jim je bilo z nami lepo. Ko odhajamo iz oddelka, nesemo s seboj ta občutek tudi mi.

Vse, ki vas to področje zanima in ste pripravljeni sodelovati, vabimo, da nas pokličete na tel. 01 433 40 24 (kontaktna oseba je Nejc Šink) ali pišete na elektronska naslova: anacajnko@hotmail.com in nejc.sink@filantropija.org.

Vesele zgodbe demence

1. Svetovljanka

Ko je imela gospa Frančiška še dobro obdobje, je veselo hodila sprva s palico, nato pa s hujšo sama po avli in parku okrog doma. Takrat še ni bilo varovanega oddelka in se je lahko odpeljala z dvigalom kadarkoli je želela v druge prostore doma. Vedno je bila urejena in lepo oblečena. Govorila je več jezikov. Najraje francosko. Noben ji ni mogel uiti. Vse je ogovorila in z vsakim je želela pokramljati v enem od jezikov, ki jih je obvladala. Čeprav smo vsi malo popazili nanjo, nikoli se

ne ve kdaj se bi odločila odpraviti kam dlje, se je nekega dne zgodilo, da je pripeljal pred Dom taksist. Nihče ni opazil, da je gospa Frančiška sedla v taksi in se odpeljala. Kam drugam kot na Brnik. V preteklosti je zelo veliko potovala in to ji je še ostalo. Glede na njeno urejenost in vtis, ki ga je znala narediti taksist ni

posumil, da gospa ne ve kaj dela. Na letališču gospa ni hotele izstopiti, ne plačati. Povedala je, da bo plačala že njena hčer, ki ima dovolj denarja in vse njeno premoženje. Seveda so bili v domu presenečeni, ko jih je poklical razjarjeni taksist, ki mu je na koncu vendarle prišlo na misel, da je gospa Frančiška oskrbovanka Doma. Proti večeru jo je pripeljal nazaj, no potem so nanjo malo bolj popazili.

2. Če si »fon«, ti to ostane

Vedno smo bile skupaj: moja mama, jaz in gospa Terezka. Skupaj smo se sprehajale, prepevale in igrale domine. Gospa Terezka je rada govorila, moja mama pa je v glavnem le poslušala. Včasih je odtavala z mislimi nekam, pa se je spet vrnila, če je bilo dovolj zanimivo.

Reading magazines and counting sheep to pass the time away ... Hoping that tomorrow's gonna bring a smile home again
Images of palm tree's swaying in the wind on south beach ... Takes me back to better days, summer days the everglades in june
My brain, my poor brain ... My brain, my poor brain

Gospa Terezka mi je tisti dan hotele povedati, kako se je pisal njen ded in da je bil »fon«. Ker ji je govor že delal težave in prav tako spomin, nikakor ni mogla oblikovati besede »Lombardi«, enkrat je bilo »Langobardi«, drugič spet »Lobardi« in znova in znova je poizkušala.
Ker sva zelo živahno in glasno govorili, sva pritegnili mamino pozornost. Mama me je pocukala za rokav in vprašala: »Kaj pa govori tale?« Rekla sem, da o svojem

Nobenega pustnega torca nismo izpuštile. Vedno sem prinesla s seboj opremo za najmanj še tri osebe. Tisto leto sem oblekla mamino v »Babico«, gospo Terezko v »Rdečo kapico« in sebe v »Volka«. Ker si ni mogla niti mama niti gospa Terezka zapomniti, kaj zdaj me smo, sem vzela velike liste in nanje napisala »Babica«, »Volk« in »Rdeča kapica«. Pripela sem napise na vsako posebej. In ko je katera vprašala, »kaj sem že jaz?«, sem ji pokazala na list. Pa smo šle malo na sprehod v bližnjo okolico, da se poveselimo še s kom.

dedu. Gospa Terezka se je obrnila na mamino in jo vprašala »Ali ga poznate?« Mama je rekla »I, seveda«. Mama očitno ni razumela vsega in gospa Terezka reče, »Ali veste kako se je pisal?« Mama se prešerno nasmeje in reče »Ja Omahen?!«, to je bil priimek maminega deda. Gospa Franciška se malo zamisli in reče »Res ne vem, mogoče se je res pisal Omahen, ampak »fon« je pa vseeno bil«, je pribila.

3. Ko pozabiš, da ne znaš hoditi..

Kako so naše ulice urejene za tiste na invalidskih vozičkih, ve samo tisti, ki je to izkusil. Z mamino sva večkrat odtavali do Tromostovja in tržnice. Zame je bilo to kar precej fizično naporno. Ko sem nekoč »telovadila« z vozičkom in skušala premostiti visok pločnik in priti na cestišče, ne da bi stresla mamino z vozička, me mama pogleda in reče: »Ali vstanem?«. »Joj, samo to ne!«, sem ji rekla in pri vsej žalosti sem se od srca nasmejala. Mama seveda ni vedela, da ne zna več hoditi.

4. Pustne šeme

Ko smo čakale na prehodu za pešce je na nasprotni strani ceste stal gospodič, ki se je držal za drog ulične svetilke in po telefonu razlagal kaj vidi pred seboj in se krohotal tako iz srca, da smo se mu tudi me morale pridružiti. Saj smo bile res lepa skupina. Moja mama na vozičku kot babica v naslanjaču, ki gleda na svoje pletenja v naročju skozi očala v oblik sončnic, jaz veliki suhi volk z očmi na vzmeteh in poleg »Rdeča kapica« z hojco, na kateri so bili krofi. Vse pa z velikimi napisi: BABICA, VOLK, RDEČA KAPICA.

5. Red mora biti..

Ko je bila moja še pri nas doma, nekako ni mogla sprejeti tega da imamo domače živali v hiši. Vedno jih je spodila ven na balkon. Velikokrat smo ji povedali, da naj tega ne počne, ampak s tem je nadaljevala, pa četudi takrat, ko je mislila da nihče ne vidi. Ko sem jo potem, ko je bila že v Domu pripeljala popoldan domov, naše živalce tega niso pozabile. Ko smo mamino spravili preko stopnic v hišo in se je pojavila na glavnem vhodu, sta naši mucji in kužek odkorakali k balkonskim vratom in čakali da jih mama vrže ven.

Ana Cajnko, Slovenska filantropija

And it came to pass on a Christmas evening ... While all the doors were shuttered tight
Outside standing, lonely boy-child ... Cold and shivering in the night

DECEMBRSKA VROČICA vs. VOJNA PROTI LAKOTI

Razočarana sem. "Urškina poročna obleka drugič" – je novica, ob kateri so se zbudile strasti slovenske javnosti. Če bi se vsaj iskreno veselili (še nenapovedanemu) dogodku. Vso pozornost namenjajo različnim kvazipropadlim aferam, medtem

ko o OZN-jevi akciji Spreglej in vstani berem v kratki notici na dnu kotička predzadnje strani.

Zadnje tedne so burna politična dogajanja sicer zameglila družabne dogodke na sceni, medtem smo zakorakali v maratonsko predbožično mrzlico, zamenjali predsednika, prepirali so se vse povprek, grozili, žalili, pisali, klicali, se obtoževali, nam, preprostim ljudem, pa se ni spremenilo prav nič. Psi lajajo, karavane gredo naprej. Ves čas sem se spraševala, zakaj se jezijo, ker jim nekdo meče polena pod noge, ker tisti drugi ne sodelujejo. Nihče pa se niti v enem trenutku ni vprašal, kako se počutimo majhni preprosti ljudje. **Zakaj nismo dali svojega glasu? So predstavniki ljudstva, izvoljeni zagovorniki naših stališč, pa se sploh ne vprašajo, kako živimo.** Cene se višajo, prihodki ostajajo enako nizki ... Ne moremo biti zadovoljni, da ne rečem srečni, če pa ne moremo kupiti vsega, kar se ponuja.

V trenutkih razmišljanja o sreči, se vedno z veseljem spomnim, da v Afriki živijo srečni ljudje. Čeprav so lačni. Ni rečeno, da je tisti, ki ima veliko, tudi bolj srečen. Velikokrat vidimo na slikah afriške otroke, ki nimajo skoraj ničesar, pa kar prekipevajo od veselja. Ob letošnjem štetju sitih in lačnih se je skupina lačnih nevarno

povečala. Tako mislijo siti z izjemnim socialnim čutom. V razkošni dvorani ob prepolnih mizah eksotičnih dobrot – ki se jih, mimogrede, ne moreš najesti, stanejo pa celo bogastvo. V poplavi umetne svetlobe, primamne hrane in dišečih oblek moraš res imeti izjemni socialni čut, da ti sploh še kak čut deluje. Naš pesnik Simo Gregorčič je lepo zapisal: "Za vse je svet dovolj bogat in srečni vsi bi bili, če kruh delil bi z bratom brat ..."

Se motim ali pa zdaj, ob koncu leta še najbolje razumem razočaranje navadnih smrtnikov naše družbe? Takoj po prvem novembru so ulice in izložbe okrasili z darili, lučkami, pisanim papirjem, iz zvočnikov pa glasno donijo božične popevke. Dober način za privabljanje potrošnikov je še vonj po cimetu.

Kaj vse so pripravljene narediti, da bi nas zajela decembrska vročica. Borim se sama s sabo, ali jim podleči ali se jeziti zaradi stagnacije boja proti globalni revščini. Trgovine bodo polne,

Tako mislijo siti z izjemnim socialnim čutom. V razkošni dvorani ob prepolnih mizah eksotičnih dobrot – ki se jih, mimogrede, ne moreš najesti, stanejo pa celo bogastvo. V poplavi umetne svetlobe, omamne hrane in dišečih oblek moraš res imeti izjemni socialni čut, da ti sploh še kak čut deluje.

potrpežljivo bomo stali v vrstah, hkrati pa nas bo ves čas skrbelo, kakšno malenkost naj podarimo določeni osebi. Večina izmed nas si vsega tega realno ne more privoščiti. In čeprav bodo naše mize preobložene, kreditne kartice pa pregorele, bomo še bolj ogorčeni. Ker si več pač ne moremo privoščiti. **V istem trenutku bo nekaj deset aktivistov proti globalni revščini ostalo neopaznih.**

Da, bolj srečni so Afričani, ki ne vidijo, kaj vse bleščeči december ponuja. Ne najeda jih žalost, ker vsega ne morejo kupiti. Le redki med nami si lahko privoščijo praznike v eni izmed toplih tropskih destinacij. Afrika je pogosta izbira. Safari in vpogled v življenje revne afriške vasi. Zdi se, kot da hodijo v Afriko le na ogled ljudi. Kot živali v živalskem vrtu. In obvezno fotografiranje s skupino otrok.

Fotografije bomo nato razkazovali prijateljem in znancem, ki bodo na svoje obraze v trenutku nadedli masko žalosti

in sočustvovanja. **In drugim dokazovati, kako čustveni da so. V resnici dokazujejo sebi, da so premožni, pripadniki nekega drugega sveta.** Mar bi jih raje pustili pri miru, naj živijo sicer skromno a iskreno srečno življenje.

Čeprav težko, sem se odločila, da novo leto pričakam doma. V pižami. Bom na televiziji gledala novoletni program – s smetano namazane moške in napol gole ženske? Bom raje brala. Upam, da me sneg in številna vabila v lokale ne bodo omajali tik pred zdajci. Prihranila bom veliko. Zjutraj se bom sicer zbudila z nekaj denarja, toda vrnitev v družbo med prijatelje bo toliko bolj klavrna. **Ker mi bodo podarili sto čokolad, dišečih svečk in keramičnih lončkov. Jaz pa se bom počutila bedno, ker sem vzdržala in nisem podlegla nakupovalni mrzlici.** In jim ne bom ničesar podarila. Sledili bodo pogovori, kje in kako ter v kako dragi obleki so pričakali čarobno novo leto ter neskončna voščila. Sladkim besedam ne bo konca. Jaz pa vam skromno želim vesele praznike. Brez velikih besed. Brez darila. Le namig dveh slovenskih potopisnih romanov – Črni angel, varuh moj, je prva, Ime tvoje zvezde je Bilhadi, je druga. Oba opisujeta Afriko – pokrajino in ljudi.

Lidija Vučaink

And when it's christmas time I believe in santa claus, ... Why do I believe, I guess that I believe because I believe, I believe, I believe that dreams come true, If you wish for a dream by a wishing well, Don't tell your wish or you'll break the spell, ... It may sound naive, but that's what I believe.

DECEMBRSKI VRVEŽ

Sprehajam se po mestu in opazujem praznično okrašene ulice, izložbe, stojnice. Spet je tu december, pomislim sama pri sebi in obidejo me mešani občutki. Najprej se mi na obrazu zariše širok nasmeš, ki ga že v naslednjem trenutku zabiše slaba volja ob misli, da bo spet treba po nakupih, da bo treba poiskati darila za sorodnike in prijatelje, da bo treba napisati ogromen kup voščilnic (po možnosti s čim bolj izvornim voščilom), da bo ob vsem tem zmanjkalo časa za karkoli drugega.

"Pa saj to je najlepši čas v letu," boste rekli in prav imate. Vendar pa je to tudi čas, ko ljudje kaj hitro pozabimo, kaj je čar, in izgubimo smisel praznika. Ko mrzlično skačemo iz trgovine v trgovino, da bi še zadnji hip nakupili to in ono, pravzaprav ne mislimo na to, da bodo naše mame, očetje, sestre, brati, prijatelji in prijateljice najverjetneje bolj kot darila, veseli tega, da smo z njimi, in skupaj preživljamo lepe trenutke. Darila so pač nekaj simbolnega in njihova vrednost ni v tem, kaj piše na listku s ceno, ampak v tem, od koga smo darilo prejeli in kakšna je misel, ki ga je spremljala.

Ampak v veselem decembru, ali bolje rečeno v stresnem decembru, hitro pozabimo, zakaj pravzaprav letamo po trgovinah. In tako se vse, kar bi nam naj bilo v veselje, sprevrže skorajda v nočno moro. Izdelovanje voščilnic je nekaj, kar je lahko zelo zabavno, prijetno, sproščujoče, če si le vzamemo čas in pomislimo, kako vesel bo človek, ki bo prejel naše voščilo na posebej zanj izdelani voščilnici. Izbiranje daril je prav tako nekaj, kar bi nam moralo predstavljati prijeten izziv. Tudi če naša denarnica ni polna evrov, lahko že z majhnimi pozornostmi osrečimo svoje bližnje. Že to, da si vzamemo čas drug za drugega in ga preživimo skupaj, je lahko zelo zelo lepo darilo.

Zelo radi pozabljamo, da nimajo vsi take sreče, da bi lahko svojim dragim izkazali ljubezen in naklonjenost z bolj ali manj dragimi darili. Sicer pa darila pravzaprav niso pomembna, pomembno je to, s kom lahko svoje veselje delimo. Na žalost pa nimajo vsi take sreče, da bi imeli ljubečo družino, s katero bi delili vso lepoto praznikov.

Ustavimo se za trenutek in pomislimo, kaj imamo, ne kaj nam manjka, kaj bi si želeli, ampak to, kaj imamo ta trenutek in kaj je v tem lepega. Pomislimo na vse ljudi, ki nam stojijo vsak dan ob strani, vse, ki jih imamo radi, in jim podarimo svoj čas, svojo družbo, svojo ljubezen.

Martina Mrakovčič

VSI IMAMO RADI TA VESELI DECEMBER! MAR NE?

Na kaj pomislite, ko slišite besedo december? Novoletne okraske, darila, božička, sneg, prijatelje, svojega partnerja, družino...

Za marsikoga je december čudovit mesec. Vse diši po praznikih, mesto je praznično okrašeno, navdušeno načrtujejo zabavo in kaj bodo podarili svojim bližnjim in malo manj bližnjim, pišejo čestitke in se na splošno veselijo praznikov. Veselimo se nekaj prostih dni, ki jih bomo preživeli z družino ali prijatelji. Razlogov za veselje je več kot dovolj. Mnogi od nas sploh ne pomislimo, da ima ta veseli december tudi temno stran - tako kot vsaka stvar v življenju. Redki so tisti, ki se spomnijo, da se vsi vendarle ne veselijo decembra in takšnih je več, kot si mislimo. Za mnoge starše je december zelo stresen mesec, saj si pri svoji borni plači ne morejo privoščiti razkošnih daril ali pa kakršnihkoli daril, saj zima že sama po

sebi, brez praznikov, prinese dovolj stroškov ... **Kako razložiš otroku, da ne more dobiti darila, ker moraš plačati hrano, kurjavo, elektriko, vodo in še bi lahko naštevali.**

Marsikateri starš zategne pas in potrpi še eno zimo v že shojenih čevljih ali obrabljeni obleki, samo da jih lahko kupijo svojim otrokom. In nikomur ni lahko, ko poslušata bahanje družbe, kaj vse so dobili in kaj podarili.

Pa saj bistvo praznikov niso darila... Mnogi se tudi zavestno odločijo, da se ne bodo obdarovali. Bistvo božiča je vendarle to, da je to družinski praznik, katoliški

praznik, ki naj bi nas opominjal ter učil, kako pomembna je družina.

Pa tudi tukaj se pri tem presnetem decembru zalomi. Samo pomislite, koliko gostincev, trgovcev, policistov, zdravnikov, medicinskih sester in ostalih javnih delavcev dela med prazniki (med katere sodi tudi božič). Namesto, da bi preživeli miren dan v krogu družine in prijateljev, strežejo tujcem, medtem ko so njihovi otroci in partnerji doma.

Niti nimajo vsi družine, s katero bi preživeli božič ali katerikoli praznik, zato jih december še posebej spomni, kako osamljeni so.

Božič je postal skoraj popolnoma skomercializiran praznik, vse strmi k čim večjemu zapravljanju, glavno je, da čim več zapravimo – tudi za stvari, za katere se potem čez en teden sprašujemo, zakaj smo jih sploh kupili. Zelo redko se v kopici bleščečih lučk in okraskov najde prostor za prave vrednote. Prevečkrat pozabljamo, da je božič namenjen družini. Se bomo še kdaj spomnili, kaj božični prazniki res pomenijo, ali smo obsojeni na nakupovalno mrzlico do onemoglosti?

Nina Kovačič - Lella

Chance is wrong ... nothing's free ... longin for..what used to be ... stairways hot
hung to sea ... fragile lives ... shattered dreams

ZLORABA OPIOIDNIH ANALGETIKOV

Bolečina, posledica operacije, poškodbe, umiranja ... takrat bi naredili vse, samo da dobimo neko dozo, ki bi nas popeljala v stanje ravnodušnosti. Prehodili bi vse gore, samo da bi prišli do substance odrešenja. In za takšno lajšanje bolečine obstajajo številne metode zdravljenja, a je kljub vsemu uporaba opioidov (npr. morfij) temeljna stvar - rešitev vsega. Seveda pa, kot pri skoraj vseh "tabletkah", obstaja velika možnost zlorabe. Zaradi tega so skušali vzpostaviti nekakšen nadzor s postavitvijo zakonov o narkotikih. Zanimivo pa je, da že v osnovi večino ljudi skrbi, da bi postali odvisni od opioidov.

Tudi zaposleni v zdravstvu bi morali biti bolj pozorni pri predpisovanju zdravil ter nadzorovati njihovo uporabo. Opioidni analgetiki, ki jih pogosto uporabljajo za lajšanje hujših bolečin in kateri so zelo rizični za zlorabljanje so: fentanil, hidromorfon, meperidin, morfij in oksikodon, pri čemer so vsi zelo učinkoviti pri zdravljenju. **Zanimiva je ugotovitev organizacije DAWN (Drug Abuse Warning Network), da število uporabnikov iz leta v leto narašča, a hkrati tudi trdijo, da se zloraba ni povečala.** Ampak logična povezava bi bila, da se s povečanjem uporabe verjetno tudi zloraba večja. A na koncu je vse skupaj prikrito, kot je vsaka stvar, s katero država služi. Če že ni prikrito, pa je vsaj prezrto. Torej, zakaj ti že lahko vsak zdravnik ponudi antidepressive, ki vsebujejo snov podobno heroinu, kateremu je podoben tudi morfij. Čeprav naj bi neki nadzor nad močnejšimi opioidnimi analgetiki obstajal, na šibkih tega očitno ni. Naš ritem življenja je iz dneva v dan hitrejši in kako bodo ljudje lahko preživeli,

če ne s tabletami v roki. Torej, na koncu naša družba le prihaja na konec. Tisti konec, ki mu manjka očiščenje. Ampak vse bolečine, ni važno, ali fizične ali psihične, opioidi ne bodo mogli izbrisati.

Jerneja Dečar - Lola

Ali res verjamemo?

Ali res verjamemo, da se bo zgodilo to, kar verjamemo? Ali resnično še ver(u)j(e)amemo v to, kar verujemo, verjamemo? Ko vidim, ljudi kako hite mimo mene, kako stopajo korake zamudnikov, v njih vse bolj ni tistega, kar jih je podalo na pot. Pot, za katero niti ne prepoznajo več razloga, ki je botroval za to odločitev. In vse dlje so, vse bolj hitijo - misleč, da zamujajo, da jim vse uhaja, beži stran. Nevedoč da v *hitenju* lovimo tisto, kar ni *pri nas*, temveč zunaj, se venomer mudi biti tam. Gluhi za korake, ki nam vsepovsod tiho prigovarjajo, vsakič, ko stopimo mimo nas samih-kljub temu da nam z njim vsakim povedo, da ne bo noben korak manj koraka; moral boš stopiti celega, naj še tako hitiš. In kdo pravzaprav prispe, dospe? Komu se tu zopet mudi; hiti opraviti, biti tu, ko pa že zamuja za potem... Gledam stapedo ljudi, kako odhitijo svoje napol živeto življenje, kako se smeji in joče obrazov sto, a od teh noben njihov lasten.

Malce nazaj bo treba. Se vprašati koliko so sploh oni *bili* tisto, za kar se jim je mudilo, ki se jim je mudilo. Mar se včasih ne zdi, da gremo mimo nas samih, ko tako hite dohitevamo, kar pravzaprav ni *odšlo* stran, ni izšlo iz nas? Z namenom, ki nas vpreže na pot, da bi naredili, bi živeli, bi bili, hitimo stran od sebe, nevedoč kdo smo, ko umremo. Bolj sebi tujci, kot smo to sploh lahko, očitajoče prisvajamo, kar je na dosegu volitivnega, če se nemara pojavi tisti drugi, ki nam stoji na poti, krade naš čas. Kljub temu, da s tipkami dosežemo malodane cel svet, nam ni več kaj preostalo u-krasti. Iz-vrgli smo se iz lastne sfere bivanja, iz lastne biti; vso vsebino verovanj smo kot pijavka izželi v le še ovoj nekoč primarne/pristne vsebine, ki ga noseč kot beneške maske sebi kažemo tako dolgo, da pričnemu verjeti le še vanj. Videz dandanes pravzaprav ne vara - smo to, kar gledamo. A obenem ne vidimo kako ne-smo; preko mask ne sežemo več. Saj res, ni časa, mudi se...

Aljoša Anzelc

Skok v Indijo

Pravijo, da je Indija velik izziv tudi za najbolj izkušene popotnike. Ob prebiranju literature, gledanju dokumentarcev, filmov iz Bollywooda lahko sicer domnevaš, a pravi pomen teh besed lahko začutiš (z vsemi čutili) le če jo osebno spoznaš. Kakor hitro sva z Mitjem prestopila vrata letališča v Mumbaju, se je pred nama razprostrl kaotičen utrip ulice. Čeprav je bilo sredi noči, je vse okoli kar kipelo od življenja.

Avtomobili, motorji, moto in bike-rikše so delali energične in osupljive manevre med

ljude, psi, kravami, ponekod tudi med opicami in svinjami, pri čemer smer vožnje ni bila primarna skrb. Z glasnim hupanjem so vabili nas turiste, da bi prisledli. Na splošno so vožnje ponujale svojevrstno dogodivščino, v kateri si preprosto moral zaupati vozniku, da bo zavil iz nasprotnega voznega pasu vsaj kak meter preden bo prišel tisti tovornjak. In nekako mu je to vedno uspelo. Večkrat smo po poti naleteli na enkratne prizore, na primer plešoča kobra ob spremljavi piščali.

Nesimpatični so mi bili le moški sopotniki, ki so z nasmehom razkrivali črno obarvane zobe ob tobaka, kar sploh ne bi bilo hudo, če te ne bi ob pogovoru tudi popljuvali z njim.

Po nočitvi v Mumbaju sva se z avtobusom odpravila proti mestu Nasik, ki leži ob sveti reki Godavara, na obrežju katere je versko središče mesta. Pravijo, da te kopanje v tej reki očisti vseh grehov, a vendar naju reka ni premamila, saj s svojim vonjem in izgledom bolj spominja na počasi tekoče odpadne vode. Raje sva obiskala templje in darovala daritve bogovom. Dan se je končal z blagoslovom svetega očeta, ki naj bi bil star 140 let, govoril vse jezike sveta in z božjim blagoslovom romal po Indiji.

Bila sem v precejšnji zadregi, ko so me postavili predenj in sem mu morala, po vzgledu ostalih, poljubiti noge.

Naslednjih nekaj dni sva se pomudila v Aurangabadu, v okolici katerega so znameniti Ellora jamski templji. Gre za 34 jam izklesanih v tempelje, ki so plod 500-ih let predanosti in spretnosti budističnih, hindujskih in jainskih menihov. Za največjo mojstrovino in hkrati največjo monolitsko skulpturo na svetu velja Kailasa tempelj,

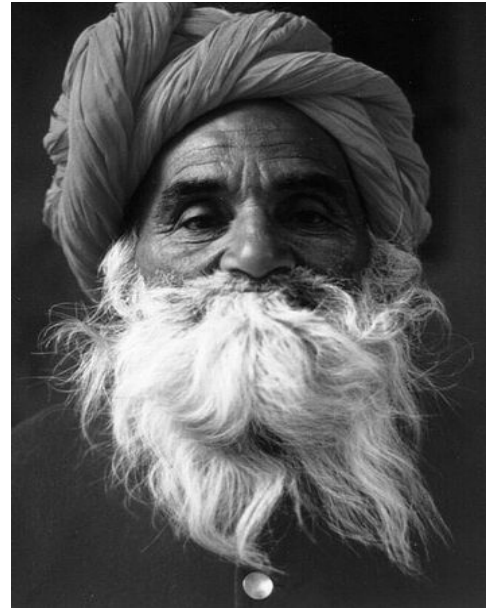
Nesimpatični so mi bili le moški sopotniki, ki so z nasmehom razkrivali črno obarvane zobe ob tobaka, kar sploh ne bi bilo hudo, če te ne bi ob pogovoru tudi popljuvali z njim.

posvečen boginji Šivi. Nadalje naju je pot vodila v Lonar s 50.000 let stari kraterjem, delno zapolnjenim z jezerom, ki ga je naredil meteorit. In če si že enkrat v Indiji preprosto ne moreš mimo Taj Mahala v Agri, enega od svetovnih čudes. Popolnoma simetrična zgradba iz belega marmorja, ki je mavzolej druge žene cesarja Shah Jahana iz 17. stoletja, te pusti osuplega ob svoji veličini.

Religija ima močan vpliv na človeški vsakdan, vse od oblačil, nakita, prehrane pa do samega vedenja. Žal to vodi tudi do verskih spopadov, predvsem s sosednjim Pakistanom. Sovraštvo teh dveh držav traja že od same ločitve na hindujsko Indijo in muslimanski Pakistan. **Na začetku potovanja, v mestih Mumbai in Nasik, sva bila dvakrat blizu mesta, kjer je prišlo do bombnega napada, pri čemer je umrlo več sto ljudi. Neprijetno, ko pomisliš, da si se ravno nekaj ur nazaj še vozil z istim avtobusom ali vlakom.**

Ker sva videla že dovolj templjev, sva se odločila še za obisk nacionalnih parkov.

Najprej je bil na vrsti Keoladeo Ghana, ki je pravi raj za ornitologe, predvsem zaradi velikega števila migracijskih ptic celega sveta. Žal sva bila tam sredi poletja in jih je bilo le malo. Predvsem so prevladovali čaplje in štoklje, sicer pa so nam pot križali somi, želve, netopirji, šakali, opice, kače ter več vrst goveda. Ko sva prispela v drug park – Ranthambore, sva se nadejala videti tigre, a žal zaradi monsunskega obdobja niso dovolili vstopa globlje v

park.

Ob koncu sva se pomudila nekaj dni v Jaipurju, prijaznem mestecu, ki deluje, kot da je nekoliko ubežal divjemu indijskemu kaosu. Privoščila sva si še dan sprostitev v Chokki Dhani, vasici, ki ponuja tradicionalno zabavo. Tam sva jahala slona in kamelo, uživala ob plesnih in lutkovnih predstavah, se poskusila v lokostrelskih spretnostih... Nazadnje sva zaključila potovanje v milijonskem New Delhiju. Čeprav so trije tedni ob nenehnem dogajanju zelo hitro minili, sem se počutila rahlo naveličana hrupa in vrveža ljudi okoli sebe. V Indiji si kot turist nenehno v središču zanimanja, kar je sprva nadvse

simpatično, a čez čas se človeku zahoče smukniti v objem Evrope, kjer si le eden od mnogih na ulici.

Darja Slana

God is a concept ... By which we measure ... Our pain
I'll say it again ... God is a concept ... By which we measure
Our pain

Dobri fantje zmagajo vedno

"Napaka v zgodbah o Kristusu, je rekel obiskovalec iz veselja, je ta, da je bil Kristu, ki sicer ni bil kaj posebnega na pogled, v resnici sin najbolj mogočnega bitja v veseljstvu. Tega se bralci zavedajo, in ko pridejo do križanja, zatorej samoumevno pomislijo - in Rosewater je prebral naglas: *Fant - tokrat so si pa za linčanje izbrali res napačnega tipa!* In ta misel ima sestro: »Dobijo se tudi pravi tipi za linčanje.«
Kdo? Tipi, ki nimajo zvez. Tako gre to."

(Kurt Vonnegut: Klavnica pet)

Na kaj ste pomislili ob branju zgornjega odlomka? Ste se zgrozili? Prikimali z glavo? Z mojega vidika je ta odstavek bližje resničnosti, kot deluje na prvi pogled. Le malo pozornejši pogled okoli sebe je potreben, da se zaveš nepravilnosti in krutosti sveta, v katerem živimo. Veze, ki jih ima posameznik, postajajo vedno bolj pomembne v kontekstu njegovega preživetja, položaja na družbeni lestvici, službe in bojim se, nekoč tudi izobrazbe. Spominjam se šoka, ki sem ga doživela, ko mi je prijatelj iz Rusije pred leti razlagal, da je pri njih na mnogih univerzah šolanje možno le z dobrimi poznanstvi, sorodstvenimi vezmi ter denarjem. Tudi pri nas je sicer vedno bolj aktualno vprašanje, koliko časa bo možnost izobraževanja ostala pravica in ne privilegij posameznikov rojenih pod srečno zvezdo. Vendar se mi zdi misel, da posameznik, ki ne zna v pravem trenutku potegniti za prave »vrvice«, ni vreden nič, ampak je preprosto obsojen na nižji položaj v družbi, preprosto zastrašujoča. Vedno pogosteje poslušam ljudi govoriti, kako brez poznanstev ne prideš več nikamor, ne dobiš zaposlitve, ne pomoči. Zdi se mi, da ljudje, ki jih poznamo, izgubljajo svojo vrednost kot človeška bitja, enkratne osebnosti, ljudje, ki jih imajo radi; ampak jih pričenjamo vrednotiti glede na koristi, ki jih lahko od njih dobimo. Vsaka dejavnost, ki jo človek v sodobnem času izvaja, naj bo usmerjena v pridobitev, pridobitev materialne koristi, pridobitev poznanstva ljudi, ki ti bodo koristili in izkušeni, ki ti bodo pomagale na poti povzpetništva. **Bojim se, da bo kmalu nastopil dan, ko bomo svoje prijatelje predstavljali kot svoje »najboljše zveze« ter »odlične priložnosti«.** Kaj torej ostane za (nas) navadne »brezzvezne« smrtnike brez kritega hrbta? Če se vrnemo nazaj k odlomku iz knjige, je odgovor jasen. Linč in nekaznovano

nasilje. Nemoč in slepa podreditev sili močnejšega? Moja misel gre še naprej od tega - navaden smrtnik nenadoma ni več božji otrok, višja sila, kateri bi se lahko prepustil in ji zaupal svojo usodo zanj izgine. **V svetu je sam, saj bog zanj ne odgovarja.** Ta misel pa je za človeka še bolj grozljiva kot misel nemoči in prepuščenosti višji instanci. Ljudje potrebujemo velikega zaščitnika, ki bdi nad nami, na katerega lahko valimo svoje dobro in slabo, pred katerim smo lahko vedno nebogljeni otroci. Potrebujemo svet pravljič, v katerega se lahko zatečemo, ko postane realnost preveč neznosna: svet, v katerem vedno zmagajo dobri fantje, kjer sta si enaka klošar in milijonar, **in kjer sta vedno na preži Superman ali Batman, pripravljena, da navijeta ušesa vsem barabam in izmečkom, ki nam grenijo življenje – pa naj gre za sosedovega mulca, ki nam je s fračo razbil okno, ali pokvarjenega poslovneža, ki si polni žep s tujim denarjem.** Svet potrebuje odrešitelja, na katerega lahko vedno računa. Pa tudi, če je le junak iz stripa. Prijatelj je nekoč zasledil podatek, da določen odstotek Američanov dejansko verjame, da jih bo v primeru konca sveta Bruce Willis rešil pred propadom. Vsi potrebujemo občutek zaščitenosti in zgodba iz knjige ima temu primerno nadaljevanje. *(Prirejeno po bitjih iz veselja): Predrzni ljudje so Jezusa imeli za ničeta in ga, kot takega, pribili na križ, prepričani, da jim ne more vrniti. A preden nič umre, se odpre nebo in božji glas zagrmí in razglasi, da tega klateža posinavlja ter da bo odslej grozovito kaznovan tisti, ki bi se spravljal na ničeta brez vez. In s tem stavkom postanemo zopet vsi božji otroci. In si lahko oddahnemo.* Kot pa sodijo opozorila in pripombe na že na vsak proizvod, pa naj gre za lonček kave ali škatlico zdravil, naj ob zaključku članka tudi jaz dodam: članek, ki ste ga (morda) prebrali ne predstavlja avtoričine interpretacije svetopisemskih dogodkov ampak zgolj njene misli ob branju priloženega odlomka iz knjige. Ki je mimogrede zelo zanimiva. Prepričajte se sami.:)

Tamara Mijatović

Well we got no choice, all the girls and boys ... Makin' all that noise, cause they found new toys
Oh we can't salute ya, can't find a flag ... If that don't suit ya, that's a drag
School's out for summer ... School's out for ever ... School's been blown to pieces

Predstavitev programa PUM:

Program projektno učenje za mlajše odrasle - PUM je javno veljaven program neformalnega izobraževanja, namenjen mladim v starosti od 15 do 25 let, ki so iz različnih razlogov opustili šolanje in so tako brez kakršnekoli formalne izobrazbe, na trgu dela pa zaradi pomanjkljivih delovnih izkušenj spadajo med težje zaposljive. Njihov socialni status je definiran tako z osipom kot tudi z brezposelnostjo. Glavni namen programa je, da bi pomagali mladostnikom, da bi nadaljevali z opuščnim študijem, in si s tem pridobili formalno izobrazbo ali pomoč pri iskanju ustrezne zaposlitve

Začetki PUM-a segajo v 90. leta. K pripravi programa je avtorja prof. Nataliji Žalec in dr. Alberta Mrgoleta napeljala predvsem dejstvo, da **v zadnjem času vse več mladih opušča redno šolanje, zaradi česa imajo zmanjšane možnosti za zaposlitev**, saj nimajo ustreznih delovnih izkušenj, niti izobrazbe. Ker so težje zaposljiva kategorija, so lahko odrinjeni na rob družbe, blizu revščini in deviantnim oblikam vedenja. Brezposelnost pa ne vodi le v slabši ekonomski položaj, ampak si hkrati mladostniki ne morejo urediti tudi drugih socialnovarstvenih prispevkov, kot je npr. zdravstveno zavarovanje.

Statistika, ki jo navaja Zavod RS za šolstvo ugotavlja, da **v Sloveniji vsako leto vsaj 30 % mladih med 15 in 25 letom opusti redno šolanje**. Glavni razlog za to je, da ne končajo osnovne šole, da ne nadaljujejo šolanja po osnovni šoli ali pa izpadejo iz sistema nadaljevanja šolanja..

Prvotna zasnova programa se je eksperimentalno izvajala kot Center za mlajše odrasle. Po dveletnih praktičnih izkušnjah je bil program delno dopolnjen ter poimenovan v Projektno učenje za mlajše odrasle, spomladi 1998 pa je v Ljubljani stekla prva izpeljava.

Skozi leta so program še strokovno dopolnjevali in nadgrajevali, vseskozi pa so tudi tekle aktivnosti na področju širjenja mreže izvajalskih organizacij. Program sedaj izvaja osem izvajalskih organizacij: v Ljubljani – TIN, v Slovenj Gradcu – Javni zavod MOCIS, v Celju – Skala PUM, v Murski Soboti – Ljudska univerza Murska Sobota, v Radovljici – Ljudska univerza Radovljica, v Ajdovščini – Ljudska univerza Ajdovščina,

v Mariboru - Andragoški zavod Maribor in v Kopru – Izobraževalni center Memory.

Organizacija delovanja programa je v ustanovni odredbi jasno določena. Vsak center, ki izvaja program PUM, ima po enega vodjo mentorske skupine -skrbi, da delovanje centra poteka nemoteno; skrbi za finančna in materialna sredstva, itd), ki vodi center, in tri mentorje, ki so na voljo mladim, ki obiskujejo center.

ČASOVNA ORGANIZACIJA PROGRAMA:

PUM traja eno šolsko leto, vsak dan od ponedeljka do petka, in poteka sedem ur dnevno.

Organizirano projektno delo poteka od septembra pa do junija, julij je namenjen individualnim učnih projektom in interesnim dejavnostim, avgusta pa so ponavadi počitnice.

Programsko leto tako predvidoma poteka od 20. septembra do 20. septembra naslednjega leta, in v tem času naj bi se praviloma izpeljali trije projekti. V tem času so tudi prosti dnevi, in sicer takrat ko so na koledarju šolske počitnice. Prvi projekt, ki se mu posvetijo, je ponavadi za mlade privlačnejši, težje projekte pa izvajalci programa izberejo na koncu.

Teden je razdeljen na dva dela, in sicer se prve štiri dni izvaja projektno delo, produkcijsko projektno delo in stalne dejavnosti, kot so jutranja animacija in pisanje dnevnika. En dan v tednu se izvajajo bolj individualni učni projekti, kulturni dejavnosti, interesne dejavnosti in stalne dejavnosti. Teden se konča s refleksijo celotnega tedenskega dela.

Dnevna razporeditev je tudi zelo natančna in predpisana. Dnevne naloge so določene po načelu prostovoljnega sodelovanja in soglasja skupine ob pomoči mentorja. Nato sledi priprava malice. Po malici udeleženci izpolnijo osebne evalvacijske liste, sledi kratka evalvacija dnevnega dela z načrtom za naslednji dan. Udeleženci morajo vsak dan sproti voditi dnevnik dogodkov. Pred odhodom pa je treba vsak dan pospraviti prostore.

Za sodelovanje v programu se mladi lahko odločijo sami, po priporočilu prijateljev, staršev, svetovalnih delavcev v šolah, centrih za socialno delo, zavodov za zaposlovanje. Vključijo se lahko kadar koli med šolskim letom, prav tako pa lahko iz njega kadar koli izstopijo. Obiskujejo ga brezplačno, kot brezposelni pa so deležni tudi ugodnosti, ki jim iz tega statusa pripadajo.

Udeleženci ob izstopu iz programa prejmejo potrdilo o udeležbi programa, v katerem so navedeni podatki, pri katerih projektih so sodelovali, in drugi dosežki, ki lahko pomenijo priporočilo za nadaljnje izobraževanje oz. zaposlovanje. Prav tako je tudi navedeno, koliko časa je udeleženec sodeloval v programu.

KOMU JE PROGRAM NAMENJEN

V program se lahko vključijo mladi, ki: so stari od 15 do 25 let, niso vključeni v redni šolski sistem oz. nimajo statusa učenca, vajenca, dijaka ali študenta, niso pridobili temeljne osnovne oz. poklicne izobrazbe in niso v delovnem razmerju oz. nimajo statusa delavca

Značilnosti mladih, ki prihajajo v PUM, so nestvarna percepcija dela in zaposlovanja, zelo nizka motivacija za

izobraževanje in neustrezno načrtovana poklicna kariera, katere začetek je ponavadi že ob koncu osnovne šole z nezmožnostjo izbire želenega srednješolskega izobraževanja.

Te in ostale negativne posledice šolske neuspešnosti in brezposelnosti vodijo do družbene osamelosti, s tem pa tudi do pomanjkanja funkcionalnih spretnosti, ki jih mlad človek potrebuje za uspešno komunikacijo z okoljem. Posledice osamelosti lahko vodijo tudi do marginalizacije, odvisnosti ali celo do agresivnega in avtoagresivnega vedenja.

PUM je bil zasnovan, da bi tem mladim pomagal ustvarjalno in dejavno vstopiti nazaj v družbeno življenje. Mladostnike poskuša motivirati, da bi se po zaključku vnovič vključili v proces rednega izobraževanja, želi pa jih tudi usposobiti za večjo konkurenčnost na trgu delovne sile. Program je usmerjen tudi k temu, da mladi spoznajo čim več različnih poklicev in da hkrati tudi odkrivajo svoje interese in talente.

S programom se poskuša:

- **preprečiti socialno osamelost mladih; ponovno jih vključiti v kulturno okolje vrstniških skupin; zmanjšati socialne probleme v okolju;**
- **spremeniti negativen odnos okolja do njih; pospešiti medsebojno povezovanje in samopomoč med mladimi; razviti motivacijske mehanizme, da bi se ponovno vrnili v šolo; pomagati pri razvijanju delovnih navad in odpravljanju učnih problemov.**

TEMELJNA OBLIKA DELA

Temeljna oblika dela je **projektno delo**, njegova najpomembnejša značilnost pa je upoštevanje interesov in sposobnosti udeležencev, ki tudi sodelujejo pri načrtovanju dela. Udeleženci izberejo temo projekta, učne vire, metode in postopke, mentorji pa jim pri tem pomagajo. Ker sami aktivno sodelujejo in odločajo o poteku programa, se povečuje tudi njihova motivacija za sodelovanje v programu, posledično pa tudi motivacija za učenje in nadaljevanje izobraževanja.

Temelj za organizacijo dela je projektna skupina, ki jo vodi mentor. Pri pripravi projekta PUM so načrtovalci presodili, da je najprimernejše, če projektno skupino sestavlja najmanj 6 in največ 8 udeleženk oz. udeležencev, za uresničevanje programa pa je najprimernejše, če se izoblikuje skupina 18 do 24 udeležencev. Če je le-teh več, govorimo o razširjeni skupini

Ker je delo projektno, v PUM-u ni klasičnih šolskih metod, učnih programov, ocenjevanja, selekcije, temveč delo temelji na projektih. Skozi različne projekte, kot so npr. film, gledališka predstava, časopis,... si mladi pridobivajo temeljna funkcionalna znanja in spretnosti, pridobivajo si izkušnje in znanja, ki jim omogočajo uspešnost pri nadaljevanju izobraževanja ali v izbrani poklicni karieri, dobijo pozitivne izkušnje učenja, jasneje razčlenijo svoje poklicne želje ter izdelajo poklicno ali zaposlitveno strategijo.

Ob prihodu v program se mentorji vsakemu udeležencu individualno posvetijo, skupaj z njim naredijo individualni načrt, ki ga udeleženec tekom obiskovanja programa poskuša doseči. Le-ta je podlaga vsem njegovim aktivnostim v programu. Individualni načrt je načrt za napredek udeleženca na vseh področjih, ne samo na šolskem, ampak tudi na socialnem, motivacijskem in osebnostnem. Je podlaga za izbiro vseh projektnih dejavnosti v programu, kajti le-te naj bi bile osmišljene s cilji, ki so si jih zastavili udeleženci v njem.

Skupinska dinamika v učnih projektih jim pomaga osmisliti učenje in izobraževanje, oblikovati stvaren odnos do dela in ustvariti osebno vizijo nadaljnje poklicne kariere in zaposlitve. PUM pomaga mladim iz socialne izključenosti in jim omogoča, da odkrijejo svoje talente, ustvarjalnost, izboljšajo delovne in učne navade ter se naučijo sodelovanja v skupini.

REZULTATI PROGRAMA

V času delovanja se je izvajanje PUM-a pokazalo kot zelo učinkovito in upravičeno. Prvi razlog je prav gotovo v slovenskem šolskem prostoru še vedno zelo velik odstotek mladih, ki opustijo izobraževanje, ne da bi ga končali.

Drugi razlog je, da v Sloveniji še ni izobraževalnih programov, s katerimi bi mlajšim odraslim pomagali celostno odpraviti težave, ki nastajajo zaradi marginaliziranosti, ki je posledica tako šolskega neuspeha kot tudi vseh drugih posledic in težav. PUM pa te težave učinkovito in celostno odpravlja.

Tretji razlog, s katerim lahko program upravičimo, pa je njegova uspešnost, saj ga mladi, ki ga obiskujejo, zaključijo zelo uspešno, pa najsi bo to z vidika ponovne odločitve za nadaljevanje izobraževanja, pridobitve zaposlitve ali pa s psihosocialnega vidika.

Med leti 2000 in 2002 je pod nosilstvom Filozofske fakultete v Ljubljani potekala evalvacijska študija programa z naslovom **Socialnointegracijska vloga programa PUM.**

Njen temeljni namen je bil ugotoviti:

- ali program spodbuja in omogoča, da se mladi vračajo v izobraževanje in kakšni so učinki programa;
- ali program učinkuje zgolj kratkoročno ali tudi dolgoročno, tako da mladi vztrajajo do uspešnega dokončanja šolanja in zaposlitve tudi po vrnitvi v izobraževanje;
- kako je kurikulum PUM strukturiran in katere sestavine vplivajo na njegovo kakovost, katere kazalnike kakovosti je mogoče prepoznati v sistemu usposabljanja mentorjev programa PUM – ali je mogoče opaziti tudi pomanjkljivosti, ki bi jih kazalo odpraviti.

Bistvena ugotovitev je po mnenju celotne raziskovalne skupine, da ima program Projektno učenje za mlajše odrasle, dolgoročne socialnointegracijske učinke. V evalvacijo so zajeli vse mlajše odrasle, ki so bili od nastanka programa, to je od leta 1998, vključeni v program. Ugotavljali so, kaj se je po vključitvi v program dogajalo z mladimi, ki so se prenehali šolati in se zato znašli na družbenem obrobju. Najnovejši podatki o njihovem zdajšnjem položaju (pomlad 2002, na anketo je odgovorilo 80 odstotkov vseh udeležencev, ki so obiskovali program od leta 1998 dalje) povedo, da se jih 40 odstotkov šola, 9 odstotkov jih je redno zaposlenih, 15 odstotkov jih je zaposlenih za določen čas, 2 odstotka se jih bo začelo šolati v šolskem letu 2002/03, 21 odstotkov jih je brezposelnih, 2 odstotka v vojski, 2 odstotka na porodniškem dopustu, 2 odstotka na zdravljenju odvisnosti od drog, 7 odstotkov pa se jih je uvrstilo pod »drugo« ali »neznano«.

Odgovori o njihovih načrtih za prihodnost kažejo, da si je večina ustvarila jasnejšo predstavo o svoji nadaljnji poti in da dve tretjini udeležencev želita šolanje nadaljevati (33 odstotkov redno in 33 odstotkov ob delu). Ob teh in prej navedenih podatkih torej lahko rečemo, da je bil program uspešen.

Ugotovitve evalvacijske študije opozarjajo, da je šolski neuspeh in opustitev šolanja kompleksen

družbeni problem, ki nastaja na presečišču družinskega, šolskega in širšega okolja ter kot problem presega vidik posameznika. Udeleženci programa PUM so mladostniki, ki so iz različnih razlogov opustili šolanje. Analiza značilnosti okolja in šolska zgodovina udeležencev kaže, da se v program vpisujejo mladi, ki sodijo v rizično skupino v družbi; družina v življenju teh mladostnikov nima podporne vloge, pa tudi šolanje zaradi šolskega neuspeha ne more delovati kot varovalni dejavnik.

Opustitev šolanja je pomembna prelomnica v posameznikovem življenju in mladostniki potrebujejo določen čas za preživljanje duševne stiske, iskanje rešitev, krepitev samopodobe itn. Posameznikova psihosocialna rehabilitacija je prvi pogoj za uspešno nadaljevanje izobraževanja. Udeleženci potrebujejo zunanjo podporo in pomoč pri izbiri nadaljnje poklicne poti in nadaljevanju izobraževanja. Celotna problematika, s katero so zaznamovani udeleženci, utemeljuje in upravičuje več mentorjev na število udeležencev, kakor je značilno za izobraževanje odraslih. **Pomembna vloga programa PUM se kaže prav v tem, da omili ali relativizira pomen šolskega neuspeha in izpostavlja možnost popraviljanja neuspeha ob drugi priložnosti.** Delo v programu zajema tudi odkrivanje posameznikovih močnih področij, s tem pa se posamezniku odpirajo možnosti za konstruktivno uveljavitev.

Razloge za dobre učinke je mogoče iskati v ciljih, vsebinah in metodah izobraževalnega programa ter usposobljenosti mentorjev, ki program izpeljujejo. Evalvacijska študija je namreč pokazala, da ne gre zgolj za deklarativno, temveč resnično zavezanost za oblikovanje programa PUM. Izločiti kaže rešitve, ki jih kurikulum PUM prinaša pri uveljavljanju načela o posameznikovi dejavni vlogi v učnem procesu, saj kurikulum ponuja izvirne rešitve, ob katerih lahko posameznik v celoti vpliva na izbiro tematike, ki jo učitelj šele na poznejši stopnji strukturira kot učno snov in ji določi učne cilje ali standarde znanja. Čeprav gre za program s posebnimi cilji in za posebno ciljno skupino, smo mnenja, da bi bilo mogoče podobne rešitve uporabljati tudi v bolj formaliziranih kurikulumih, vsaj kot dopolnitev povsem strukturiranih in določenih učnih tem.

Učinki programa so precej odvisni predvsem od tistih, ki ga izpeljujejo, to je od mentorjev. Evalvacijska skupina kakovost izpeljave programa pripisuje naslednjim dejstvom: poleg zahtevane temeljne izobrazbe morajo mentorji opraviti usposabljanje v daljšem programu, ki jim pomaga spoznavati družbene in psihosocialne vzroke ter značilnosti osipnikov, sodobna kurikularna načela in izpeljavo ter začetno praktično preskušanje. Na podlagi opravljenega usposabljanja si ne pridobijo trajne pravice do dela v programu, temveč morajo usposobljenost po posebnem postopku dokazovati vsaka tri leta; to jih navaja k stalnemu izpopolnjevanju. Vsako leto se udeležujejo evalvacijske delavnice, v kateri se temeljito pogovorijo o doseženih uspehih in težavah, ki nastajajo pri izpeljavi.

PROJEKTI

HOMO FIND HOME (2004):

Prispodoba človekovega iskanja boljšega; z različnimi metodami pridobivati znanje in poglobljati razumevanje življenja. Cilji so bili opozarjati na probleme v sodobni potrošniški družbi, razbijanje stereotipov, ustvarjanje pozitivnega stališča do mladih, zlasti ko gre za socialno izključenost, spodbujanje k

razmišljanju o samem sebi (odkrivanje in razvijanje lastnih interesov, ciljev, želja, smisla in raziskovanje tega tudi pri drugih), predstavitev projekta s pomočjo različnih medijev.

Metode realizacije so bile ideje in interesi udeležencev samih, pri projektu pa so sodelovali tudi različni zunanji strokovni sodelavci (fotografi, scenarist, slikar, kipar...)

- **Sociološka raziskava** – anketiranje Pum-ovcev in Zoisovih štipendistov (kvantitativno) ter intervjuji z različnimi osebnostmi iz sveta glasbe, filma, športa... → izdelava biltena z rezultati

- **Foto** – fotografije na temo projekta (izražanje samega sebe) in »človek v vakuumu« (serija fotografij z ljubljanskih ulic na temo človekove zapakiranosti, odtujenosti)

- **Video** – dokumentarec o nastajanju projekta

KATRA (2005):

Eden od bivših udeležencev je PUM-u podaril Renault 4 in predlagal, da jo »predelajo«. Tehnično so jo usposobil, uredili zunanost in notranost ter o vsem skupaj posneli tudi dokumentarec z glasbeno podlago. Z njo so potem obiskovali PUM-e po Sloveniji

SENCE:

Projekt za spodbujanje razmišljanja o sebi, drugih in družbenem dogajanju. Postavili so tunel in lahke lesene

konstrukcije z belimi prosojnimi stenami, med katerimi so vpete PVC folije. Na njih so črno pobarvane sence, prizori, ki zadevajo avtorje same.

OKROGLA MIZA »NASILJE«:

K sodelovanju pri snemanju intervjujev so povabili strokovne goste in organizacije, projekcijo filma in okroglo mizo pa so izvedli v Celici. Vabilu so se odzvali vsi povabljeni gostje, na predstavitvi je bilo Središče popolnoma zasedeno zaradi tolikšnega števila obiskovalcev, žal pa je bil slab odziv medijev

TEDEN V VRTCU:

Na povabilo vzgojiteljic prebelili in pobarvali stene v vrtcu Koseskega v Trnovem.

EKOLOŠKI PROJEKT »Pazite se, Zemlja bo poskrbela zase!«:

Izdelava skulpture, obleke in lepljenke iz odpadkov, priprava zloženek in plakatov za osveščanje, priprava in izvedba ankete, ogled ljubljanske deponije, snemanje videa. Predstavitve izdelkov in degustacija bio hrane na stojnici v središču mesta ob Dnevu Zemlje.

Ines Matkovič, Maša Tomšič

I smell the fear that rains inside ... The thought of children who must oblige
A mist of doom and clouds of pain ... A toxic waste and an acid rain
The passing of our ignorance .. A lifetime spent in abstinence
I living in fear, I living in fear ... I can't tell you no lies ... I living in fear, I living in fear

GOSPA, ALI LAHKO PROSIM PRIMETE SVOJEGA OTROKA?

Česa vse se bojimo: bojimo se potresov, pištol, boleznih, vojn, plazov, ljudi s čudnim pogledom v očeh, divjih zveri, avtomobilskih nesreč, miši, kuščarjev, neviht, bavljava... Zdi se mi, da bi bil seznam neskončen, če bi poskušala naštetiti vse, česar se ljudje bojimo. **Dandanes je skorajda modna zapoved imeti vsaj kakšno fobijo.** Po glavi se mi podi ideja, da bi ustanovila nekakšen krožek, kjer bi se ljudje usedli v krog in izmenjavali svoje zanimive - male ekscentrične strahove in straške. Prepričana sem, da bi dobili izjemno nenavaden seznam objektov našega strahu, že če bi naključno izbrali tri osebe iz množice in jih o tem povprašali. Vse od žogic za golf do mravelj.

Pa si od bližje pogledjmo naše strahove: njihova relevantnost, dejansko grožnjo, ki jo za nas predstavljajo. **Se vam zdi večina od njih utemeljenih?** Kolikšna je

verjetnost, da nas bo sredi mesta napadel medved, nas med sprehodom po (slovenskih) gozdovih pičila smrtonosna kača, se nam zaredile pošasti pod posteljo ali pa nam grom in strela raztreščila hišo med nevihto. Mislim, da komentar ni potreben: možnosti za omenjene dogodke so zanemarljive (za natančnejše podatke so obrnite po nasvet h kakšnemu statistiku). Pa se vam zdi, da v sedanjem prostoru in času ne obstajajo stvari, ki bi se jih bilo bati bolj utemeljeno in morda celo potrebno. Če preletimo seznam, ki sem ga navedla v začetku stavka, bomo našli kar nekaj stvari, ki predstavljajo za sodobno družbo pereč problem, vendar še nikdar nisem srečala človeka, ki bi govoril o svojem strahu pred avtomobilskimi nesrečami, strahu pred potresi, nasiljem... O takšnih problemih sicer govorimo, se zavedamo njihove težavnosti in posledic, ki jim sledijo, zavedamo se njihove pogostosti ter tega, da je možnost, da se takšen dogodek zgodi tudi nam razmeroma realna. Ampak osebo, ki bi govorila o tem, da ga strah in zaskrbljenost v zvezi s podobno problematiko konstantno spremljata skozi življenje; bi odpravili z zamahom z roko ter jo označili za anksiozno.

Ob tem se izpostavi, da je družbeno sprejemljivo gojiti strahove do relativno neškodljivih objektov, medtem ko se je potrebno do nevarnejših objektov vesti indiferentno in ostati v odnosu do njih na distanci.

Zdi se mi, da nam oklepanje nesmiselnih strahov nudi določen občutek varnosti in večjega obvladovanja svojega življenja, saj nam ne predstavljajo realne nevarnosti. Na nek način nam celo popestrijo življenje in ustaljen tok dogodkov, hkrati pa nam odvrta misli od resnejših problemov.

Zanimivo mi je opazovati strahove ljudi, kadar sem na sprehodu s svojim štirinožnim ljubljencem. Strah pred psi se mi zdi eden najpogostejših in v mnogih primerih celo utemeljenih strahov. V naši kulturi odgovorno ravnanje z našimi živalskimi prijatelji ni najbolj ukoreninjeno in posledično zato prihaja do množice bolj ali manj resnih težav. Ljudje si kupujejo agresivne in močne pse, brez vednosti,

kako z njimi ravnati; same jih puščajo tekati okoli ali pa jih imajo vse življenje zaprte na dvorišču, kjer čakajo na priložnost, ko bodo dvoriščna vrata enkrat odprta in bo mimo priteknel sosedov otrok.

Ljudi, ki se bojijo psov, zato popolnoma razumem in z njimi po večini nimam nobenih konfliktov v zvezi z svojim psom, ki navadno hodi z mano brez vrvice. Jaz zagrabim cucka, oni se nasmehnejo in včasih še kakšno rečemo. Opazila pa sem še drugo vrsto ljudi, za katere imam občutek, da si izoblikujejo določene strahove iz čistega veselja in zabave. Iz njih se ob našem srečanju navadno usuje kopica kletvic in groženj, vzamejo si tudi več minut časa za prepir, pri čemer brez problema stojijo v neposredni bližini našega morilskega stroja. Moj pes na prvi pogled sicer ne deluje kot ubijalski stroj, še posebej, če poskakuje ob meni, se valja na hrbtu ali »potencialno žrtev« popolnoma ignorira. Vendar vsi dobro vemo, da je to le krinka. V svojih zlobnih malih možganih verjetno ves čas kuje načrte, kako se pognati za vrat prvemu, ki bo prišel mimo.

Nekaj mi v tej situaciji ni logično. Vzemite za primer, da se bojite ježkov: ali boste v primeru, da ga srečate, sedli poleg njega in se spustili z njim v prepir, ter ga celo poskusili z brcami odgnati stran. Hm ..., mislim da ne.

Bi bilo pa nadiranje ježka zelo priročna situacija, ko bi nas nesrečni ježek srečal takrat, ko smo slabe volje, ali pa smo imeli slab dan. V takih primerih je vedno prijetno imeti grešnega kozla ali ventilček skozi katerega lahko sprostimo vse svoje težave in skrbi. Pred časom sem srečala gospo, ki je obtožila skorajšnji napad psa, kot razlog za duševno bolezen svojega otroka (v katero osebno močno dvomim). Upam, da ji je zdaj, ko je našla razlog, za otrokovo bolezen lažje in se počuti bolje.

V filmu *Crush* predstavi eden izmed akterjev svojo teorijo, da ljudje povzročajo avtomobilske nesreče oz. se zaletavajo eden v drugega iz želje po človeškem stiku, po dotiku, interakciji. Pogosto dobim podoben občutek na svojih sprehodih. In to me žalosti.

Kdaj bo človek pripravljen prevzeti odgovornost za svoje življenje in se z njim soočiti iz oči v oči, brez iskanja bližnjic in ovinkov. Najlažje se je bati rdečih dežnikov ali močeradov, ki nam nikdar ne bodo storili hudega, kot se doma soočiti z nasilnimi partnerji, zadetimi otroci, pomanjkanjem denarja ...

Tudi mene postaja strah, vedno bolj strah, pred produkti družbe, ki nastanejo kot posledica takšnega zatiskanja oči pred realnimi težavami: petnajstletnikov, ki hodijo okrog z pištolami in se igrajo gospodarje sveta; njihovih očetov, ki se ponoči opotekajo z enega konca ulice na drugega; mulcev, ki so na preži za tujimi denarnicami, ...

Vsem prestrašenim gospe, ki se obregnejo ob vsak kamen na poti, pa odgovarjam: Gospa, primite vi, rajši svojega otroka! Poglejte, kaj bo postalo iz njega, zazrite se v oči pravim problemom. Kajti nekega dne, bodo postali tako veliki in aktualni, da bodo prerasli vse malenkostne skrbi h katerim se zatekate in ne bo več zaklonišča in morda tudi ne rešitve.

Tamara Mijatović

ANDRAGOGIKO ŠTUDIRAŠ?!?! ZANIMIVO, IN KAJ TO JE???????

No ja ... najbrž se to ne dogaja ravno vsem študentom. Res, da včasih še sama ne vem, kaj je kakšen študij, vendar pa se mi zdi, da še vedno nekako znam umestiti nekaj na vsaj približno ustrezno področje.

Človek pa je kar malo presenečen, ko ti nekdo poveže študij andragogike z agronomijo. To te pripravi do razmišljanja in najbrž je to tudi vzrok, zakaj je ta članek sploh nastal. Vsekakor gre za študij, ki je marsikomu neznan, vsaj nekaj pa jih približno ve, da se to nekako povezuje z odraslimi! Odrasli ... potem pa nastane še en problem. "A one starčke učiš?" ... In nato mora človek začeti čisto na začetku. "Veš, andragogika...."

Torej... "Andragogika je veda in znanstvena disciplina, ki preučuje izobraževanje odraslih oziroma veda, ki preučuje, kako omogočiti in olajšati odraslim učenje." (Jelenc, 1991).

Potrebno pa se je zavedati, da se zaradi nenehnih sprememb v družbi, moramo nenehno učiti. Gre za koncept permanentnega izobraževanja, torej ni izobraževanje namenjeno samo otrokom, temveč tudi odraslim. Pametno je tudi razjasniti, odrasli niso samo tisti "starčki", kot jim nekateri pravijo, ampak se za odrasle smatrajo tiste osebe, ki so prekinile redno šolanje in so prevzele nove družbene vloge, poleg tega pa se še od časa do časa izobražujejo ali pa se neprekinjeno izobražujejo.

Očitno le ne gre samo za tiste, za katere nekateri mislijo, da se tako nimajo več kaj učiti, ker so že prestari. Potrebno se je zavedati, da so nekateri starejši ljudje miselno

še zelo sposobni. Hitrost upadanja sposobnosti pa je seveda odvisna od stopnje izobrazbe, stalnosti miselne dejavnosti, izkušenj posameznika, njegovega načina življenja, prejšnjega znanja, ... Je pa tudi res, da nekateri odrasli lažje dosežejo določene cilje kot pa mladi, saj so bolj potrpežljivi, imajo že več izkušenj in se bolj posvetijo izobraževanju, saj je njihovo izobraževanje predvsem osredotočeno na njihove potrebe.

Vedeti je potrebno, da izobraževanje odraslih ni enako kot šolsko izobraževanje. Udeleženci izobraževanja ne poslušajo tem, ki so predpisane in že vnaprej strukturirane, ampak se izobraževanje prilagaja glede na potrebe udeležencev. Torej je najprej potrebno ugotoviti potrebe in skupaj z udeleženci načrtovati njihovo zadovoljitev. Nato je potrebno uskladiti formalni in vsebinski vidik izobraževanja, kar pomeni, da glede na cilje izobraževanja, na poprejšnje znanje ter izkušnje posameznikov izberemo, razporedimo in oblikujemo vsebine, ki se bodo izvajale. Da udeleženci sprejemajo vsebino, ki jo podajamo kar najlažje, s čim več čutili, da si čim več tudi zapomnijo, moramo to zagotoviti z različnimi učnimi metodami in pripomočki, ki jih je potrebno prilagajati glede na učne situacije.

In kaj lahko andragog počne, ko konča svoj študij?

Andragog organizira in vodi vzgojno izobraževalne procese ter učenje odraslih v različnih oblikah. Dela lahko opravlja v različnih zavodih, na ljudskih univerzah, v zasebnih podjetjih ... V šolah, vrtcih, podjetjih lahko organizira in vodi razne oblike učenja, kjer se odrasli družijo in imajo nek skupen cilj. Odraslim pomaga odkriti njihove potrebe in jih spodbuja k učenju za razvoj skupnosti. Usposobljen je za množično informiranje in osveščanje, zato se lahko zaposli tudi v javnih medijih.

Delo andragoga je pestro in zajema različna delovna področja. Vodi izobraževanja in skrbi za strokovni in osebni razvoj zaposlenih. Analizira potrebe po izobraževanju, izdelava načrt, organizira izvedbo. Pri analiziranju je predvsem pomembna komunikacija z ljudmi, poznavanje njihovega dela, poznavanje razvoja podjetja. Pripravlja strokovne ekskurzije, študijske projekte. Delo poteka s strokovnim vodstvom in vodstvenim timom. S tem, ko skrbi za strokovno in osebno rast zaposlenih in za razvoj podjetja, zavoda, ... se učinki kažejo predvsem v večji delovni učinkovitosti in kakovosti dela.

Še bi lahko naštevala, vendar se mi zdi, da je za osnovo to več kot dovolj podatkov. S tem, da ne povem vsega, vas mogoče lahko pripravim do tega, da še sami malce raziskujete to področje. Zagotovo boste izvedeli še veliko zanimivih stvari, ki so povezane s tem področjem. Lahko, da vam postane tako všeč, da začnete to celo študirati. Vsekakor pa vam ne bo nikoli prišlo na misel to področje vreči v isti koš z agronomijo.

Barbara Kotnik

There it was at the tip of my fingers ... There it was on the tip of my tongue
There you were and I had never been that far ... There it was the whole world wrapped inside my arms
And I let it all slip away

Večno nekdo

4. del literarne zgodbe o nasilju in
ljubezni

Večno nekdo je zgodba o mladostnici, ki živi ob z alkoholom zasvojeni materi in nasilnim očimom. Vse dokler enkrat ne izgubi razuma in očima ubije ...

Pa sva začeli z debato. Spraševala me je, zakaj sem takšna. Pa sem ji v pol ure povedala bolj ali manj vse o sebi. Oziroma vse o njem, kar tako ali tako predstavlja mene. Govorila sem brez predaha. Zgolj poslušala me je. Bila je tako dobra poslušalka. Ni spraševala. Ni obtoževala. Zgolj molčala je. Vse je razumela.

Potem sva bili obe že povsem pijani. Jaz sem spila ogromno in ona je bolj slabo prenašala alkohol. Začeli sva se smejati. Vso to mojo obupno prekleto situacijo ji je uspelo narediti smešno. Tako sem uživala, ko sem se po dolgem času spet lahko smejala. Se veselila. Ura je bila že okoli polnoči in vrgli so naju iz lokala. Zapirali so. Nekako sva pritavali do prve klopce v parku in se ponovno usedli. Ponudila mi je travo. Takoj sem jo potegnila, saj sem je bila takrat že povsem navajena. Smejala sem se ji. Tako sem uživala v njeni družbi. Pa sem jo začela spraševati, kaj je njo pripeljalo tako daleč, da sedaj sedi tukaj ter pije v družbi popolne neznanke.

»Malce sem hotela uživati. Vsega imam poln kufer. Mojega življenja. Familije. Ljudi. Vsega. Predvsem pa nje. Te preklete psice.« In se je začela histerično smejati. Trenutek za tem se je ta smeh že spremenil v jok. Očitno je trava kljub vsemu pustila nekaj posledic. Pa sva bili tam objeti in sva skupaj jokali. Mimoidoči so naju začudeno opazovali. Dokler niso zaslišali Sintijinega vreščanja.

»Pizda, kaj še niste videli dveh žensk. Spizdite nekam.« Uživala sem v tem. Končno jih je nekdo poslal tja, kamor resnično sodijo. Jim povedal, kaj si misli o njih in o njihovem prihuljenem opazovanju. Obtoževanju. Smejanju. Končno. Bil je že skrajni čas, da nekdo ljudem pove, kakšni so. In to mi je bilo tako smešno, da sem se naslednje pol ure histerično smejala. Tako sem uživala kot že dolgo ne. Vse je bila tako zabavno. Ko so še kar stali tam in se smejali, je vstala. In stekla proti njim. **»Pizda, nikomur ne privoščite sreče, vse vas bom pobila. Vse vas bom pobila.«**

Nato je stekla do prvega moškega tam in ga močno brcnila. Očitno je bila v fantastični kondiciji. Imela črni pas. Ali pa je zgolj trava naredila svoje. Čeprav po njej ponavadi nisi agresiven. Sploh se je ni mogel ubraniti. Jaz pa sem sedela tam in se ji smejala. Joy, kako mi je bilo vse smešno. Ko je bil že kar precej krvav, sem pograbila Sintijo in jo odvela proč. Drugače bi ga tisti dan še verjetno ubila. Nato se je lotila mene. Pustila sem ji, da je tolkla, kolikor je želela. Naj si da duška. Mene tako ali tako ni škoda. Sploh me ni bolelo. Bila sem preveč omamljena za kaj takega. Preveč nora. Nato se je naenkrat streznila, se začela jokati in se mi opravičevati.

»Sori, ti nisi nič kriva. Ne vem, zakaj te tepem. Ampak tako sem sita. Vsega.«

Dolgo časa sem jo morala potem, tam, vsa krvava, tolažiti. Da jo povsem razumem. Da ni ničesar kriva. Nato pa se je usul plaz besed.

»Ta prekleta kurba. Psica. Kako mi je lahko naredila kaj tega. Vse sem ji dala. Zanj bi naredila vse. Nikogar več nimam. Zakaj? Zaradi nje. Skregala sem se z mamo, s fotrom, z vsemi. Niti prijatelj več nimam. Nihče noče biti v družbi lezbače. Potem pa je rekla, da tega pritiska ne zdrži več. Da ne more razočarati staršev. Da me obožuje, ampak ne zdrži več. In je odšla s prvim tipom, ki ji je prekrizal pot. V enem mesecu ji je naredil froca, sedaj pa se nosi kot največja svetohlinka. Danes

sem jih srečala v supermarketu. Najprej se je delala, da me sploh ni videla. Ko pa sem stopila tik pred njo, pa se je obnašala, kot da sem njena prijateljica, ki je že dolgo ni srečala. Svojemu grdemu moščku je govorila, kako ji je hudo, ker tako redko vidi stare prijateljice. Pa da sva se nekoč odlično poznali in sva vse noči govorili o fantih. Ja seveda. O tem sva se menli. Menli sva se. Naj se scvre nekje, pizda. Pa rekla mi je, naj si tudi jaz najdem moškega, ki me bo osrečil. In s katerim bom imela tako ... čudovitega otroka ... kot ga ima ona. In kako je srečna.

Seveda, najprej je zatajila samo sebe, in potem mi še pridiga, kako naj živim, in naj jo posnemam. Seveda, samo čakam na to. Kot da ne bi vedela, da zaradi nje nimam več ničesar.«

Nato je bruhnila v histeričen jok.

»Saj ni bilo vedno tako. Nekoč me je ljubila. Ali pa je samo igrala. Tako jo ljubim. Ljubim jo. Ljubim jo. Preklete, Bog zakaj? Zakaj jaz?«

Ko se je pomirila, je nadaljevala.

»Bili sva sošolki v srednji šoli. In najboljši prijateljici. Vse sva si povedali. Nekoč pa mi je rekla, da je ugotovila, da ne mara moških in da bi rada z mano počela vse tisto, kar z ženskami počnejo moški. Upirala sem se ji. To ni zame, sem rekla. Jaz čakam, da bom nekoč spoznala pravega moškega. Pa se mi je začela smejati. Kaj misliš, da ne vidim, kako me gledaš. Slačiš me z očmi. Želiš si me. Toda tega se še do takrat nisem zavedala. Še vedno sem sanjarija o princu na belem konju. In o takih ženskah sem razmišljala v smeri, kako so uboge, ker nikoli ne bodo imele svoje družine. Toda ona me je hotela.

Potem je bila na neki čagi s sošolcem. Tako prekleto sem bila ljubosumna. In ona je hotela to. Točno je vedela, kaj se bo zgodilo. Ko sva potem ponoči skupaj spali, se je priplazila k meni in me poljubila. Nisem se ji mogla upreti. Takoj sem se ji predala. Bila je tako nežna. In bila je edina, ki me je hotela. Edina, ki me je razumela. Tako sem uživala ob njej. Od takrat sva bili ves čas skupaj. Skupaj sva bili vso srednjo šolo, potem pa sva tudi na začetku faksa stanovali skupaj. Uradno ... kot prijateljici. Poznala sem jo do najmanjše podrobnosti in ona je o meni vedela povsem vse. Od tega, da sva poznali vsak kotiček telesa druga druge, da sva se še po dveh letih razmerja znali vzburiti zgolj s pogledi, pa do tega, da sem z njo delila svoje sanje o svetu, življenju, da sva pogosto vso noč klepetali o religiji, o tem, kako bova uspeli, kako bova čez trideset let še vedno skupaj, z dvema posvojenima otrokoma.

In ko sem bila potem nekoč doma, sem staršem povedala prav vse. Mislila sem, da bodo veseli. Srečni. Onadva pa sta bila povsem na tleh. **Prvič v življenju sem videla očeta jokati.** Mati pa je bila tako ali tako neutolažljiva. Pravila sta mi, kako si bom uničila življenje, in kako sem osramotila celotno družino. Nisem si mogla predstavljati, da bi kaj tako lepega ... kot je najina ljubezen ... lahko bilo sramotno, poleg tega pa sem bila tako srečna. Njun sklep je bil nedvoumen. Krut. Zloben. Nerazumljiv. Oni ali ona. Onadva, ki sta me, kot sta rekla, vse življenje ljubila ter skrbela zame ... in ona prekleta kurba, sta jo poimenovala. Toda ni res. Ona ni bila kurba. Bila je ljubezen mojega življenja. In če bi me onadva kadarkoli ljubila, bi me razumela. Ne bi naredila tega. Ne bi pozabila, da sta kadarkoli imela hčer. **Vsa porušena in na pol mrtva, ko sta me skorajda na kolenih prosila, naj ju ne zapustim, sta me hkrati zaradi mojega "greha" vrgla na cesto.** Vedela sem, da sem ju ubila s tem, toda tudi onadva sta mene. To se nikoli ne bi smelo zgoditi. In potem sem vsa ne tleh prišla domov. K njej.

Najprej je bila blazno zaskrbljena zame, a potem se je počasi vse bolj odtujevala. Rekla mi je, da nikoli ne bi smela narediti tega. Da se boji, da bodo izvedeli tudi njeni starši. Da bi jih to ubilo. Da bi se me sramovala pred prijatelji in sosedi. Da ne more tako živeti. Kot da sama nisem naredila tega zanj. In kot da sem zadnja smet na svetu, nevedna ničesar. In nato je nekega dne spakirala in odšla.

Ko sem prišla domov, ni bilo njenih stvari nikjer več. Pustila mi je le pismo. »Ljubim te, toda tega ne morem. Prezira vseh mojih najbližjih ne bi prenesla.« Pika. In je odšla. Iz mojega življenja. Pa sem mislila, da ji kaj pomenim. Da bi se bila tudi ona pripravljena boriti zame. Me ljubiti. Ne, toda jaz tej prekleti prasici, nisem pomenila dovolj. Kako ji sploh lahko rečem kaj takega, ko pa je smisel mojega življenja. Toda njej ne pomenim nič več. Zatajila je mene in sebe, zgolj zato, da bi o njej imeli lepo sliko. Po vsem, kar sem sama naredila zanjo. Ničesar ni vredna. To vem. Toda to tako prekleto boli. In sploh nimam več pojma, kdo sem. Ne znam živeti brez nje. Ta preklet nerazumevajoč folk mi je vzela vse, kar je bilo v tem prekletem življenju kaj vrednega. Kako jih sovražim. **Najraje bi iz njih naredila to, kar so oni naredili iz mene. Trupla. Ubili so me.**«

Tako sem stala tam ob njej, jo poslušala in ponovno preklinjala svet. Obe so uničili in sedaj kažejo s prstom ter obsojajo. Nekako mi je uspelo, da sem jo pomirila ter da mi je pokazala pot domov. Posedla sem jo v taksi in kmalu sva bile pred njenim stanovanjem. Prosila me je, naj prespim pri njej, ker se boji prazne hiše. Pa sem ji ustregla. Mogoče bom tako tudi sama pozabila na svoje nočne more. Skupaj sva torej ležali tam ... v postelji ... in zjutraj je bila povsem drugačna. Očitno se je naspala in zbudila me je s čudovitim, toplim zajtrkom. Spekla mi je najokusnejša jajca, kar sem jih kadarkoli jedla.

Kasneje sva ure in ure klepetali v lokalih, se včasih pogovarjali zgolj zaradi tega, da sva lahko bili skupaj, da sva slišali svoj glas ... uživali sva v trenutku, ko nisva bili več sami. Bila je tista oseba, ki me je prepričala, da lahko nekaj naredim iz sebe. Bila je tista oseba, zaradi katere sem ponovno vzljubila življenje. Zaradi katere sem se vpisala na faks, saj mi je dala občutek, da sem dejansko nekaj vredna. Da nisem zaznamovana. Ter da lahko naredim kaj iz sebe. Da lahko postanem nekdo, ki bo srečen v življenju.

Začela sem študirati sociologijo in primerjalno književnost. Ponovno sem začela brati in se ubadati s filozofijo. Ponovno sem ogromno razmišljala. Spet sem bila s človekom, s katerim sem se lahko pogovarjala. Mu zaupala. Spet sem občutila, kako dobro dene človeška bližina. Začela sem verjeti, da niso vsi zlobni. Da je svet lahko lep.

Toda ... kot vedno ... v mojem življenju se je tudi tokrat zapletlo. Čutila sem, da si želi nekaj več. Da hoče pravo razmerje. Da si me želi. In čeprav, odkar sem jo poznala, nisem več bila z moškimi, sem lahko opazovala njeno ljubosumje v njihovi bližini. Nisem hotela izgubiti najboljšo prijateljico. Toda bala sem se razmerja z njo. Kot njeno prejšnjo dekle, nisem hotela razmerja z žensko. Nekje sem še vedno sanjala o družini. O otrocih. In čeprav me je družba izvrgla, uničila in sem jo prezirala iz dna duše, sem vendarle hotela biti njen del. Podzavestno sem sledila njihovim načelom, čeprav sem vedela, da so brezpredmetna. Toda mislila sem, da ne bi nikoli več prenesla prezira. Toda hkrati nisem želela prizadeti Sintije. Bila je moja najboljša in edina prijateljica. Brez nje nisem bila nič. Sprva sem ji rekla, da me ženske ne privlačijo ter tako končala najino debato o kakšnih posteljnih poskusih. Toda ne za dolgo.

Tokrat se je ona odločila, da bo ubrala enako tehniko, kot jo je njeno bivše dekle. Ko sem jo videla z njeno novo partnerko, sem ponorela. Bila sem nora od ljubosumja in preklinjala sem svojo šibkost. V tistem trenutku bi bila zanjo pripravljena narediti vse. Pa sem jo nekega večera poljubila. Bila je tako nežna. In po toliko mesecih zatajevanja in hrepenenja, se preprosto nisva mogli več upreti druga drugi. Po toliko časa ... sem bila deležna nežnosti. In kako sem uživala v njej. Do takrat nikoli nisem vedela, da je lahko tako prijetno, tudi če je nežno. Vsak njen gib je bil točno takšen, kot bi ga naredila sama. Drhtela sem ob njej. Norela od vzburjenja. Želela sem si, da se me dotika ... prav vsak trenutek. Tako noro sem jo ljubila.

Toda čeprav sem mislila, da sem opravila s svojo željo po zaželenosti v družbi, sem se motila. Še vedno sem potihem opazovala srečne družinice, si želela dotika moškega in upala, da bom tudi sama nekoč ... imela družino. Mogoče se ravno zaradi tega nisem hotela nikoli preseliti k njej. A kljub vsemu sem ji v tistem času še vedno povsem zaupala. In jo ljubila z vsakim atomom moje biti. Nekoč me je zbudila, ko sem ponovno kričala v sanjah. Zanimalo jo je, kaj se dogaja, in takrat sem naredila največjo napako svojega življenja. **Povedala sem ji, kaj se je zgodilo ... z Njim. Vse ... kaj je počel z mojo mamico ... kaj z mano ... kako sem ga ubila.** Bila je šokirana, toda ljubila me je in oprostila bi mi tudi, če bi ji povedala, da sem načrtna serijska morilka. Sicer sem sprva opazila njen strah, toda obe sva vedeli, da ji ne bi mogla storiti ničesar. Da vse obžalujem ter da nikoli več ne bi mogla ubijati. Tako sem takrat mislila tudi sama. Tako sem verjela. Pravzaprav sva v to takrat obe morali verjeti.

Potem me je zgolj božala. Pravila, da ve, kako obžalujem. Ter da nisem sama kriva. Da je bila samoobramba. Da mi bo vedno stala ob strani. In takrat je teža mojega dejanja postajala vse manjša in verjela sem, da bo še vse dobro. Bila je tako razumevajoča, čeprav si ne morem predstavljati, kaj vse je morala preživljati v tistih trenutkih ... kako ji je moglo biti hudo ... kako se je morala boriti z vsemi svojimi načeli ... **čeprav je zmagala ljubezen ... takrat ... in kasneje sovraštvo. Moje sovraštvo in moj morilski nagon je bil zanjo poguben.**

Sintija je postajala vse bolj lastniška, želela je, da sem ves čas z njo. Da jo vsem predstavim kot svoje dekle. Da ji vedno in povsod izkazujem svojo ljubezen. Toda mene je vsa ta njena ljubezen vedno bolj dušila. Me ubijala. In nekako takrat sem si bila sposobna priznati, da jo bom nezavedno uničila. Da ji bom naredila enako, kot ji je naredilo njeno prejšnje dekle. In vedela sem, da jo bo to ubilo prav tako, kot je mene ubijala ta zveza. In čeprav sem vedela, kaj se bo zgodilo, je nisem bila sposobna tako prizadeti. Nisem je zmogla pustiti. Takrat še ne.

Toda kljub temu sva imeli pred tem še ogromno lepih trenutkov. Ogromno smeha. Spomnim se, ko sva skupaj odšli v moje staro stanovanje. Ko mi je pomagala. Ko sem ji pripovedovala vsako najmanjšo podrobnost. Preko tega sem se na nek čuden način očiščevala. Svet je postajal manj grozen. Moje početje ni bilo več tako zlobno. Vse se je nekako počasi urejalo. Nekdo je mislil, da sem dobra.

Skupaj sva opravljali tudi prostovoljno delo. Hodili sva k majhnim otrokom, ki so v družini doživljali različne travme. Jim svetovali. Skupaj z njimi sva risali. Peli. Pisali igrice ter jih kasneje odigrali. In potem tisti pogledi. Ko sva se srečali z očmi in si povedali, kako sva srečni, da imava takšno življenje. Da sva skupaj. Koliko si pomeniva.

Tem otrokom pa sem vendarle lahko ogromno pomagala. Vsaj upam, da sem jim bila v pomoč. Čeprav bi najraje odšla k njim domov ter opravila z njihovi starši, ki niso vredni tega naziva, tako kot sem z Njim. Toda morala sem otroke miriti. Jim povedati, kako lahko vsaj za nekaj časa pobegnijo pred nasiljem. Ter jih hkrati svarila, da ne smejo vzeti pravice v svoje roke, ker bodo potem uničili življenje sebi in vsem, ki jih imajo radi. Govorila sem jim, kako sem sama vse to doživela, pa se je potem nekako rešilo. Rekla sem, da je odšel. Nenadoma. Nisem jim povedala, da za vedno. Ter da sem sama imela prste vmes. Mogoče bi jim še svetovala kaj podobnega, če bi bila prepričana, da jih ne bodo ujeli. Toda lahko sploh kdorkoli srečno živi s takšnim grehom? A še pomembnejše vprašanje je, če lahko kdo preživi v takšnih razmerah. Prav vidim tetke in strice, ki bi se zgražali nad mojimi besedami, toda ali si te tetke in strici predstavljajo, kako bi kot majhni otroci živeli na njihovem mestu. Ne morejo si. Tega niso nikoli izkusili. **Nikoli se niso pred starši zaklepali v sobo in trepetali, kdaj se bodo vrata zlomila.** Nikoli se niso prebujali

Theres a rain that will never stop fallin ... There a wall that I tried to take down
What I should have said just wouldnt pass my lips ... So I held back and now we've come to this
And it too late now

ter se vsako jutro spraševali, če bodo preživelij zajtrk. Če bodo lahko odšli v šolo ali pa bodo preveč pretepeni, da bi naredili še en korak. Ne, tega te tetke in strici ne poznajo. Te tetke in strici živijo mirno in srečno v svojih domovih, se veselijo s svojimi mirnimi možmi ali ženami ter otroki, hodijo ob nedeljah na izlete, klepetajo v mirnem družinskem kosilu. Takšno je življenje teh tetk in stricov, ki obsojajo, sodijo in prezirajo druge. Tako lepo je življenje. In vsak mora slediti Bogu, hoditi v cerkev ter ljubiti vse ljudi. Tudi če te tepejo in posiljujejo. Pa da ne bi potem ti počel kaj pokvarjenega. Da ne bi, ko končno srečaš ljubezen svojega življenja, spal z njo pred poroko. Ali si morda celo, bog ne daj, to je najhujši greh, našel istospolega partnerja. Joj, kako ljubim to družbo.

In čeprav sem v zadnjih vrsticah kritizirala Boga, moram reči, da on ni kriv za vse to. Za to so krivi ljudje. Mi smo na tem svetu, da se razvijamo drug ob drugem. In če ljudje ob nas hodijo po napačnih poteh, jih Bog ne more ustaviti. Mora jim pustiti svobodno voljo. Toda kaj se zgodi, ko ta svobodna volja ubija? In kdo jih lahko ustavi? Ljubim Boga, pa vendarle ga ne razumem.

Toda govorila sem o Sintiji. Vsi najini trenutki pa vendarle niso bili tako lepi. Spomnim se, da me je nekoč pričakala pred fakulteto in poljubila pred celotnim razredom. Od takrat naprej sem bila zanje le še lejbika. In nič drugega. Kako krivično je to. In čeprav so se tukaj motili oni, sem sovražila njo. Vedela je, kaj se bo zgodilo. Preizkušala me je. Hotela je, da vsi vedo, da sem zgolj njena. Hotela me je zaznamovati, ker je slutila, da si vedno bolj želim moških. Morda pa nisem bila tako zelo biseksualna, kot sem mislila, da sem. Kot je ona upala, da sem. Ali pa sem se je zgolj naveličala. Kdo bi vedel? Nikoli se nisem pretirano dobro poznala in razumela.

To pa je povzročilo, da med nama ni bilo več tistega zaupanja in ljubezni. Toda takrat še nisem zmogla vsemu temu narediti konca. Takrat še ne. Kljub vsemu pa sem jo začela varati. V tem sem našla svoj majhen užitek. Svoj velik užitek. Svoje sanje. Svoje hrepenenje. Svoj greh. Enega izmed mnogih. Enega izmed manjših. Enega izmed večjih.

Matjaž. Ponovno sva postala sodelavca in ugotovila sva, da se med nama ni nič spremenilo. Še vedno sva bila prijatelja, ki sva si povedala vse. Ki sva se lahko do solz nasmejala. Si povsem zaupala. Ob njem so se ure spremenile v sekunde. Namerno sva si izbirala skupne projekte, kar je povsem razbesnelo tako Sanjo kot Sintijo. A ni nama bilo mar. V njunem gnevu sva še posebej uživala. Kolikokrat sva se smejala na njun račun.

Nisva bila več tista zaljubljena tepčka, ki bi ubogala vsak ukaz. Sama sem Sintijo namreč vse teže prenašala in tudi Matjaž se je nekega dneva razgovoril o svoji ljubezni. Sanja. Še vedno jo obožuje, toda želi si takšno Sanjo, kot je bila nekoč. Takšno, kot sva jo nekoč oba oboževala. Preprosto. Prijazno. Ter ... ne, nihče izmed naju ni našel pravega izraza.

Spomnim se, da mi je enkrat rekel, da si želi, da bi takrat izbral mene. Da bi se boril ter me pridobil na svojo stran. Rekla sem mu, naj kar sanja, da nikoli ni imel šans. Toda v smehu seveda. Vedno sva imela nizke udarce ter pokvarjene šale, ki sva jih razumela le midva. In nekoč ... sredi teh opolzkih šal ... Je začel ...

»Se spomniš tiste najine noči? Še kdaj pomisliš nanjo?«

»Bilo je ... prijetno. «

»Ti bom že dal prijetno. Ti bom pokazal, da z mano ni nikoli samo prijetno. «

»Seveda, ti se kar hvali. Ničesar nisi zmožen.«

»Misliš?« In je dal brez kakršnegakoli opozorila roko v moje mednožje. Verjetno je vsaj stokrat obšel ščegetavček, dokler se ge ni končno dotaknil.

»Misliš?«

»V to sem prepričana,« sem zagodrnjala z ne preveč prepričljivim glasom, saj sem se trudila, da

nisem začela glasno vzdihovati. Potegnil me je k sebi. Lahko sem ga čutila. Nežno me je začel poljubljati. Še naprej sva se izzivala. Se norčevala, čeprav sva vedela, kako se bo vse skupaj končalo. Nato zaradi strasti poljubov nisva bila več sposobna govoriti. Njegove ustnice ... Jezik ... Moj vrat ... Moje prsi ... Ušesa ... Popek ... Kolena... Trebuh... **Hihitam se njegovim poraščenim prsim.** Pa vendarle z užitkom okusim vsako njegovo dlačico ... Drhti, ko grem niže ... Vzamem ga v usta ... Čutim, da se ne more zadrževati ... Uživam v svoji moči ... Vzamem ga ven ter mu rečem, da ne bo tako srečen. Hripavo se zasmije. Se z jezikom polasti mojega mednožja... »Pripravil te bom do tega, da boš počela vse, kar ti bom rekel. In še prosila me boš zato.« Joj, njegov jezik. Nisem več zdržala.

In kako prav je imel. Tisto noč sem zanj res počela vse. In v tem tako prekleto uživala.

Toda še vedno sva bila le prijatelja. Prepričala sva se, da med nama kaj drugega ni več mogoče. Izjema je bilo le nekaj uric na teden. Nekaj božanskih uric.

Ne vem, če sem Matjaža takrat ljubila. Ali pa je bil samo moj dober prijatelj. V bistvu je ljubezen tako relativen pojem. Če pogledam nanjo kot na čisto popolnost, potem sem v življenju ljubila le enkrat. Toda njega ni bilo več in morala sem nekako živeti naprej. Preživeti. Toda zagotovo sem na nek svojevrsten način ljubila tudi Sintijo. In kasneje tudi Matjaža. In Jako.

A če se vrnem v tisti trenutek. Zagotovo mi je ogromno pomenil. Zagotovo ni bilo vse le telesno. Zagotovo sem ob njem drhtela od strasti in ljubezni. Zagotovo sem ga pogrešala, ko nisva bila skupaj. Zagotovo sem si želela živeti z njim. Toda prav tako zagotovo sem se v tistem času še večkrat zaljubila.

Ljubezen pa je tako čuden pojem. Neopredeljiv ... Nerazumljiv ... Zagotovo je to edina resnica ... Ali pa zgolj ena od mnogih ... Nič ni gotovo.

Ravno v tem času sem gledala tudi Goro Brokeback in name je naredila takšen vtis kot verjetno noben drug film. Zakaj se morajo homoseksualne zgodbe vedno tragično končati? Očitno še res nismo pripravljene na to. Vsaj večina družbe ni. Ta pa nas tako ali tako povsem determinira in nam onemogoči kakršnokoli srečo v drugačnosti. Zakaj smo ljudje tako prekleto nori? V bistvu bi me moral ta film spomniti, da ne smem ravnati tako ter da se moram prepustiti, ker bom drugače obžalovala. A name je naredil povsem drugačen vtis. Po dveurnem joku sem se namreč zavedla, da med nama ni ne tolikšne strasti, še manj pa norega hrepenenja in brezčutne nežnosti. **Ne, z moje strani je med nama bolj ali manj vedno večja praznina, ki se zgolj večja. Praznina, ki me ubija in duši.** In že ta film mi je na nek način napovedal, kako se bo končalo. Ali pa sem le kasneje iskala nekakšne predikcije v izmišljeni zgodbi.

Glede na svoj bizaren status mi je uspelo celo od te države dobiti nekaj pomoči, tako da sem kljub svoji starosti lahko bivala v študentskem domu. In tam sem spoznala precej zanimivih ljudi. Ljudi, med katerimi sem odkrila iskrene prijatelje in tudi takšne, ki sem se jim zdela najbolj zlobno bitje, ki bi zapustila vsakogar, ki bi bil v stiski. Saj mogoče so imeli prav. Ne, prekleto, nihče izmed teh ljudi me ni poznal. Čeprav ... če bi me, potem bi bile njihove domneve o mojem paktu s hudičem vsaj pravilne. Kakorkoli. Tako sovražim, ko si ljudje o meni ustvarjajo neko mnenje, zgolj zato da se sami počutijo boljše. Toda oni sploh nimajo pojma. Kdo sem. Kaj sem. Zakaj sem takšna. Čeprav sem se v njihovi družbi nasmejala toliko kot prej verjetno v vsem življenju ne. Končno sem bila v družbi ljudi s katerimi sem lahko debatirala tudi o čem globljem. Čeprav je tudi ta globina pri meni precej omejena s tem, da nikogar ne spustim v svoje srce. Prav tako pa se je večina debat tako ali tako začela in končala pri seksu. Očitno so eni obsedeni z njim, drugim pa ga kronično primanjkuje. In potem se usedejo zvečer v kuhinjo in mi začnejo bluziti o tem, kako

gejevstvo ni normalno ter kako bi jih oni vse postavili pred zid ter postrelili. Ker si drugega ne zaslužijo. To pa razlagajo s tem, da so pošteni katoliški fanti. Kako se je lahko osnovna ideja religije sprevrgla v takšno bizarnost?

Prav tako me je motilo tudi to, da sem zaradi svojih občasnih komentarjev v pijanosti postala nekakšna nimfomanka. Katere glavni cilj življenja je seks. Res je, da sem zaradi njega že morda naredila ogromno traparij, toda mislim, da če bi našla nekoga, ki bi me dejansko ljubil in ki bi tudi meni nekaj pomenil, potem bi bil sam seks zame verjetno precej postranska zadeva. Ali pa tudi ne? Zdi se mi, da je v naši družbi pogosto težko najti tipa, s katerim bi lahko brez sramu in direktno govoril o vsem. Kajti tukaj je prisotnega toliko strahu, ki nas ima povsem v krempljih. In ni človeka, ki bi mu lahko ubežal.

Aha, govorila sem o sanjah. Pa o študentu. Toda ravno tukaj sem se tako zaljubila, da sem lahko končno prekinila vse sponse. Oziroma vsaj nekatere. Sintijo. Pa tudi od Matjaža sem se za nekaj časa povsem odtujila.

Že ko sem ga prvič videla, sem povsem odrevenela. Sploh se nisem bila sposobna normalno predstaviti. Bil je visok, svetlo rjavih las ter takšnih oči, da se sploh nisem mogla zazreti vanje, ne da bi takoj začela s fantaziranjem. O naju. **Toda, kljub svoji drznosti, ki me je nekako obsodila na sloves bolj ali manj lahke kurbe, znam biti ob človeku, ki me popolnoma prevzame, še vedno tista sramežljiva deklica, ki je nekoč v tovarni pred svojo prvo ljubeznijo umikala oči.** Zaradi tisočih prekleto bolečih izkušenj nisem bila več sposobna gojiti nečesa, ki bi vsaj približno spominjalo na upanje.

Počasi sva postajala kolega. Slutim, da je sprva želel nekaj več, a potem sem ga s svojo glasnostjo, drznostjo in direktnostjo povsem pregnala. Nekoč sem se pijana celo norčevala iz njega in potem ni bilo več poti nazaj. Enostavno sem se ponovno zajebala. Ves čas sem sanjarila o njem, ponavadi še najbolj intenzivno, ko sem bila s Sintijo, saj sem le tako lahko preživela tisto, kar sem nekoč tako oboževala.

Začel se mi je izmikati in potem ga dolgo ni bilo več na nobeno zabavo. Dokler si ni enkrat končno spet premislil. Ves večer sem ga opazovala, a klepetala in plesala sem zgolj z vsemi ostalimi, do njega pa sem bila spet tako prekleto hladna. Zgolj led. Brez srca. Srce so mi že davno izruvali. Ali pa sem se morda že rodila brez njega. Toda od kod potem toliko te prekleto bolečine. Morda pa lahko tudi kamen boli. Skeli. In potem je bilo naslednjič enako. In naslednjič. Tolikokrat sem ga srečala, pa sem vedno znova onemela. Kot da ne bi prej že fukala s tolikimi moškimi in kot da ne bi že doživela največje ljubezni svojega življenja. Toda neko hrepenenje po nečem nedoživetem je kljub vsemu ostalo v meni. Nekaj, česar še sama nisem znala definirati.

Dokler nisem neke noči dejansko spila precej preveč. In ugotavljala sem, da sem vedno slabše prenašala alkohol. Moje zdravje in moja psihofizična kondicija je pač nenormalno strmo upadala. Pa sem takrat zaradi najslabšega možnega izgovora, v pivovski steklenici, začela svoj osvajalski pohod. Vedela sem, da je tudi on pijan in na nek način sem se prezirala, toda kljub vsemu sem hotela čutiti njegov dotik, pa čeprav tako in čeprav le enkrat. Le kaj bi si Sintija mislila o tem? Kakorkoli, zanjo mi je bilo povsem vseeno in tudi čisto brez sramu sem se ji že zadnje pol leta lagala, da vsak večer spim že ob osmih, ko pa sem spala v povprečju tri ure na noč. Ja, takšno je življenje. Takšno je študentsko življenje.

Ples torej. Tisti sanjski ples. Spomnim se, da se na začetku nisva ujela. To se mi precej pogosto dogaja. Najbolje se ponavadi ujamem s tipom, s katerim nimam nikakršnega resnega namena. Toda počasi sva ujela ritem in vse bolj opazno sem se začela stiskati k njemu.

Naslednje jutro so mi kolegi pravili, kako zelo se mi je na obeh videlo, da je on zame središče sveta. S koliko želje sem ga gledala. S koliko hrepenenja. Očitno moje oči resnično ne znajo skriti ničesar. Morda le umor.

V bistvu niti ne vem, kako se je on odzval na moje oboževanje, domnevam pa, da je bil počaščen ter hkrati **upam, da je bil vsaj toliko pijan, da je to skrilo vsaj malo moje ljubezni.** Sicer pa je bila vedno moja največja nočna mora, da bi drugi ugotovili, kaj pravzaprav čutim. Kajti potem bi postala ranljiva, tega pa si nisem smela privoščiti. Ples torej. Skupaj sva verjetno plesala kakšno uro ter povsem pozabila na vse sumljive poglede okolice. Še vedno se mi je vrtelo, čeprav ne vem, če od alkohola ali pa od njegove neprecenljive opojne bližine. In potem. Vjeruj u ljubav. Očitno se je v tem študentu še nekomu strgalo. Nato me je strastno poljubil, sama pa sem se mu voljno predala. Edina stvar, ki mi je sedaj povsem jasna glede tistega trenutka, je ta, da se nisem znala zadržati. Nekaj minut kasneje sva že bila v sobi, na moji postelji. Tisoči poljubov. Grizljajev. Moj jezik povsod. Njegov jezik povsod. Šlo je za tako neverjetno kombinacijo moči, ki jo je imel nad mano, in tisto prikrito skrbjo, ko se je vsak trenutek bal, da me bo zlomil. Res je, šlo je za hiter seks, pa vendarle enega boljših v mojem življenju.

Spomnim se, da sem potem zgolj ležala tam v njegovem širokem objemu ter se po dolgem času ponovno počutila varno. Nežno me je božal, hkrati pa sva začela klepetati o najbolj univerzalnih temah. Kljub vsemu sva se začela spontano pogovarjati o ljubezni, težo same debate pa sva zmanjševala z različnimi slučajnimi opazkami glede prihodnosti, ki so na nek čuden način letele na naju, čeprav sva se hkrati izogibala kakršnekoli resnosti same zveze. Bilo je še prezgodaj, da bi to noč dejansko razumela in določila njen pomen. Toda tako je bilo lepo, ko se je igral z mojimi lasmi. Ko sem vzela njegove prste v usta ter me je dražil z njimi. In potem tisti vroči poljubčki. Tokrat sva hitela že počasneje.

V bistvu ni bilo vse tako idealno, kot se trenutno spomnim. Vem tudi to, da mu je prišlo precej prezgodaj ter da se je zaradi tega počutil povsem obupanega. Pa sem ga, upam, potolažila s tem, da bova pač malce več vadila ter mu bo še samo pogosteje lepo. Ter nekako v tem stilu, kako sem počaščena, da je v moji družbi tako zelo vznemirjen. Sicer pa je njegov jezik tako božanski. Povsod. In kljub sami kratkosti konkretnega odnosa sem kmalu zatem vreščala od vznemirjenja. In to ga je resnično dodatno spodbudilo. V bistvu sem potem izvedela, da je skoraj povsem neizkušen, saj sem bila v bistvu komaj njegovo drugo dekle. In njegove izkušnje s prvo niso ravno pripomogle k okrepitvi njegovega ega. Bil je še tako nežen. Ranljiv. Občutljiv. In očitno sem mu res bila všeč. Pa sem uporabila vse svoje psihološke sposobnosti, ki sem jih, glede na svoje mizerno življenje, imela ogromno. Trudila sem se, da sem mu povedala vse tisto, kar sem si sama nekoč želela slišati, pa mi ni nihče povedal.

In tako sva počasi, res zelo počasi, začinjala korak za korakom. Bolj sem ga poznala, težje sem shajala brez njega. In bolj sem si ga želela. A kljub vsemu ni nikoli izvedel za Sintijo. Preprosto me je bilo preveč strah, da bi ga izgubila. Ko sem ponovno našla nekoga, s komer mi je bilo tako lepo. Ves čas sva bila skupaj in Sintija je začela nekaj sumiti.

Prišla je tista grozna noč. Spet sem se znašla v postelji z njo. Vse skupaj mi je bilo tako mučno. Tako obupno. Želela sem si Jako, a nad sabo sem imela njo. Začenjala se mi je gnusiti. Nisem več mogla. Začela sem jokati in kričati, da ne morem več. Da ne zdržim. Da je ne ljubim. Da mi je tako prekleto žal, toda ne znam več lagati. V bistvu nisem vedela, da sem tega sploh sposobna, ampak občutek njenega telesa ob meni, mi je naenkrat postal tako tuj, da nisem zdržala. Preprosto nisem mogla. Povsem sem izgubila nadzor. In tudi sama ga je. Začela me je tolči. Mi groziti, da me bo ubila, da ne bom živela brez nje ter seveda, da bo odšla na policijo ter jim povedala, kaj sem storila. Utrgalo se mi je.

Se nadaljuje